

ZORGPLAN
NICOLAAS BEETSSCHOOL
Schooljaar 2018-2019

Inhoud zorgplan

Voorwoord	pag. 3
Algemene schoolgegevens	pag. 4
Zorg binnen de school	pag. 5
Zorg buiten de school	pag. 27
Kwaliteit jaarplanning leerlingenzorg	pag. 35
Bijlagen	v.a. pag. 36

Voorwoord

Een goede leerlingenzorg op school is het resultaat van een gestructureerde, attente manier van kijken naar – en omgaan met - de leerlingen. Zorgleerlingen zullen er altijd zijn. Maar 'risicoleerlingen' zijn er veel meer. Het is de uitdaging voor iedere school, en dus ook voor de Nicolaas Beetsschool, om ervoor te zorgen dat risicoleerlingen geen zorgleerlingen worden.

Dat deze uitdaging een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school, ouders en kind is, is duidelijk. De intern begeleider (IB-er) heeft hierin een spilfunctie.

We streven naar een optimale ontwikkeling van de leerlingen binnen onze school. Door zorgsignalen vroeg op te pakken zorgen wij dat leerlingen de ondersteuning krijgen die nodig is.

Via groepsoverzichten krijgen we zicht op de onderwijsbehoeften van de leerlingen en in de logboeken maken wij hiervan de vertaling naar het dagelijks handelen zichtbaar.

Doelen die vanuit de zorg nagestreefd worden:

- Elke leerkracht is in staat de ontwikkeling van kinderen op het gebied van lezen, taal, rekenen, zelfstandig werken, motoriek en de sociaal emotionele ontwikkeling te volgen en goed te analyseren.
- Elke leerkracht is in staat om de kinderen die extra instructie nodig hebben, of juist meer uitdaging, bij taal, rekenen, zelfstandig werken / leren en hun sociaal emotionele ontwikkeling, adequaat te helpen, zowel preventief als curatief, binnen de mogelijkheden van de school.
- Binnen de 1-zorgroute gaan we uit van 3 instructiegroepen per klas/vak. Elke leerkracht kan binnen de groep leerlingen zodanig differentiëren dat kinderen in kleine groepen of individueel instructie en verwerkingsopdrachten krijgen. De instructie en opdrachten zijn afgestemd op de mogelijkheden van de leerlingen.
- Elke leerkracht informeert de ouders tijdig en in voldoende mate over leervorderingen en/of leer- en gedragsproblemen van hun kind. Hierbij worden de ondersteuningsmogelijkheden van de school duidelijk aangegeven en wordt besproken wat ouders en school er gezamenlijk aan doen.
- Hulp in én buiten de klas kan gerealiseerd worden voor leerlingen die meer (kortdurend, tijdelijk) individuele en gespecialiseerde begeleiding bij één of meerdere vakgebieden nodig hebben (zie schema traject zorgleerling).

Leerlingen hebben baat bij een goede relatie tussen hun ouders en de school. Samenhang in de opvoeding thuis en op school is daarbij erg belangrijk. Vaak heeft dat een positief effect op de schoolprestaties. Alleen door samenwerking met de ouders kan er optimaal gewerkt worden aan de ontwikkeling van de kinderen.

In de organisatie van het onderwijs wordt dit mogelijk gemaakt door de regels van de school duidelijk op te stellen en kenbaar te maken aan kinderen, ouders en team.

In de schoolgids staat beschreven welke vaste gesprekken er plaats vinden tussen ouders en leerkrachten. Naast deze vaste momenten bestaat altijd de mogelijkheid voor leerkrachten en ouders om een afspraak te maken voor een gesprek.

Actief ouderschap vinden we belangrijk en willen we stimuleren. We geven ouders bij het kennismakingsgesprek informatie mee over hoe we deze samenwerking vorm willen geven. Leerkrachten leren, benutten en vergroten hun mogelijkheden door studiedagen, collegiale consultaties, collegiale klassenbezoeken, intervisie en regelmatige groeps- en leerlingbesprekingen.

Algemene schoolgegevens

Schoolorganisatie

Onze school is verdeeld in drie bouwen: de onderbouw (groep 1/2), de middenbouw (groep 3 t/m 5) en de bovenbouw (groep 6 tot en met 8). Er zijn drie bouwcoördinatoren (Boco's) aangesteld. Deze zijn organisatorisch en onderwijskundig verantwoordelijk voor hun bouw. De intern begeleider is verantwoordelijk voor de organisatie van de leerlingenzorg binnen de school. De bouwcoördinatoren en de intern begeleider maken samen met de directeur deel uit van het Management Team (MT).

In de groepen 1 en 2 wordt bewust gekozen voor een gecombineerde groep van jongste en oudste kleuters. Dit gebeurt vooral om de sociale aspecten van de ontwikkeling te bevorderen. Jongste kleuters kunnen zo leren van de oudere en oudere kleuters kunnen de jongere helpen. Het kan voorkomen dat gewerkt moet worden met een homogene opstartgroep voor jongste kleuters.

Vanaf groep 3 is de school georganiseerd volgens het leerstofjaarklassensysteem. Dat wil zeggen dat de leerstof voor een groot deel gekoppeld is aan het leerjaar van de leerlingen. Het is mogelijk dat door differentiatie in tempo en moeilijkheidsgraad de koppeling van lesstof en jaargroep losgelaten wordt. Hierdoor kan een meer flexibelere organisatie ontstaan die tegemoet komt aan de ononderbroken ontwikkelingslijnen van leerlingen. Vanaf groep 3 is een combinatiegroep mogelijk wanneer er sprake is van een ongelijk leerlingaantal.

Klassen kunnen gemixt worden als dit beter is voor een evenwichtige samenstelling. Dit wordt jaarlijks bekeken.

Cursusjaar 2018-2019 werken we met 16 groepen. Er zijn vier groepen 1/2, twee groepen 3, twee groepen 4, twee groepen 5, twee groepen 6, twee groepen 7, twee groepen 8. Het aantal leerlingen van de school ligt op de teldatum van 1 oktober rond de 380 leerlingen.

De samenstelling van het team staat in de schoolgids en/of de website.

De Nicolaas Beetsschool heeft geen leerlingeweging.

Binnen de school zijn diverse leerkrachten met specialisaties:

Coördinator sociaal – emotionele ontwikkeling en pesten
Gedragsspecialist
Taalspecialist
HBspecialist

Visie op onderwijs

Zie schoolgids.

Zorg binnen de school

Kleuter observatiesysteem KIJK

In de groepen 1/2 wordt er gewerkt met het observatiesysteem KIJK. Hiermee volgen wij de ontwikkeling van het kind op systematische wijze.

Elk half jaar wordt het kring-, speel- en werkgedrag en de sociaal- emotionele ontwikkeling in kaart gebracht door de leerkracht, waardoor eventuele ontwikkelingsproblemen onderkend en beïnvloed kunnen worden. Per jaar worden op 2 momenten de observaties geregistreerd in het systeem.

Deze registraties en daaruit voorkomende kind- en groepsrapportages worden daarna besproken met de intern begeleider. Indien nodig wordt in samenspraak met ouders actie ondernomen.

Voor de leerlingen met verlenging groep 1 of 2 wordt een begeleidingsplan gemaakt op basis van de observaties / registraties in KIJK en de resultaten van de afgenomen Cito- toetsen.

Zelfstandig werken

Op de Nicolaas Beetsschool hebben wij gekozen voor zelfstandig werken, om de leerlingen de mogelijkheid te bieden op eigen tempo te kunnen werken. Op deze manier is de leertijd effectiever. Wij willen af van het onnodig wachten van snelle leerlingen op de volgende instructie van de leerkracht. Met een goede planning kunnen alle leerlingen aan de instructietafel op aandacht van de leerkracht rekenen.

Aan het begin van de ochtend geeft de leerkracht aan welke lessen er zelfstandig gemaakt kunnen worden en geeft een korte instructie. De leerlingen noteren dit op hun dagtaak. De leerlingen die extra instructie nodig hebben komen aan de instructietafel te zitten.

Bij het zelfstandig werken is de leerkracht een coach en loopt regelmatig hulprondjes door de klas. De leerkracht kan zelf inschatten wat deze les voor hulp van de leerkracht vraagt. Bij het lopen van een hulpronde kan hij / zij a.d.h.v. de hulpkart extra instructie geven, maar ook de andere leerlingen stimuleren. De leerlingen leren zo omgaan met uitgestelde aandacht. De tijd van de hulpronde staat op het bord. De leerlingen kunnen aan het stoplicht zien of zij hulp mogen vragen aan hun schoudermaatje of dat zij moeten wachten op de leerkracht. De leerkrachtgebonden lessen worden door de leerkracht overwogen ingepland in de dagtaak. Na het lopen van het hulprondje heeft de leerkracht tijd om aan de instructietafel leerlingen extra aandacht / uitleg te geven.

De weektaak is opgedeeld in dagtaken. Bij het zelfstandig werken hoort ook klaarwerk. Het klaarwerk moet uitdagend en interessant zijn voor de leerlingen. Het klaarwerk staat op een vaste plaats en staat aangegeven op de weektaak. Hierdoor kunnen de leerlingen zelfstandig verder, nadat ze hun werk hebben afgerond.

Coöperatief leren

Naast het aanleren van zelfstandigheid is leren samenwerken belangrijk, omdat interactie in het leerproces de leeropbrengst vergroot en kinderen belangrijke leerervaringen rondom sociale vaardigheden opdoen. Hiervoor zijn een aantal werkvormen ontwikkeld, die leerkrachten bewust dagelijks inzetten.

Coöperatief leren is een goede manier om:

- De effectieve leertijd te vergroten;
- Veel meer te leren;
- Interactie te verwezenlijken;
- Kinderen actief en betrokken aan het onderwijs te laten deelnemen;
- Sociale vaardigheden te leren;
- Plezier in onderwijs te bieden aan leerkracht en leerling.

Het leerlingvolgsysteem, de toets-kalender en de leerlingenzorg

Op school werken de volgende mensen aan de ontwikkeling van en zorg voor de leerlingen:

- De groepsleerkrachten
- De intern begeleiders
- De directeur
- De remedial teacher (RT-er)

De basis van de zorgstructuur is het zorgvuldig en systematisch signaleren. Dit wordt in eerste instantie gedaan door de groepsleerkracht. Deze volgt de kinderen door middel van observaties, methode-gebonden toetsen, het CITO-leerlingvolgsysteem en een instrument dat een beeld geeft van de sociaal – emotionele ontwikkeling van de leerlingen in verhouding tot hun taakbeleving en hun welbevinden op school (gebruik wordt gemaakt van KIIJK, Edu-force of SAQI).

Al deze gegevens worden bijgehouden in een groepsoverzicht, wat de basis is voor de groepsplannen. In dit groepsoverzicht worden specifieke onderwijsbehoeften per kind benoemd. De groepsplannen worden om de 3 maanden geëvalueerd. Om het leerlingvolgsysteem goed uit te kunnen voeren hanteren we de toetskalender (zie bijlage 1). Vanaf eind groep 1 gebruikt de school het CITO-leerlingvolgsysteem (LOVS= leerling Ontwikkeling Volg Systeem). Ieder jaar wordt een toetskalender vastgesteld, die minimaal aan de eisen van het samenwerkingsverband voldoet. Naast de Cito-toetsen worden op school ook de methodegebonden toetsen afgenomen.

De school neemt deel aan de in de regio afgesproken Continue Begeleiding, dat wil zeggen de begeleiding van de leerlingen van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Hieronder valt, naast beoordeling van de gegevens vanuit het LOVS en de observaties van de leerkrachten door de jaren heen, een objectieve eindtoets.

Ook wordt in groep 6, 7 en 8 de SAQI-compact (SAQI= School Attitude Questionnaire Internet) afgenomen waarbij het welbevinden van het kind centraal staat.

De inrichting van onze leerlingenzorg:

De Nicolaas Beetschool maakt gebruik van 2 leerlingvolgsystemen:

Voor de didactische ontwikkeling wordt het Leerlingvolgsysteem van CITO gebruikt.

Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling wordt de vragenformulieren van KanVas (Kanjertraining), SAQI-Compact en het leerlingvolgsysteem van Eduforce gebruikt: De PDO-lijst. Ook wordt er jaarlijks een sociogram gemaakt van elke groep.

Daarnaast worden de methodegebonden toetsen van de diverse methoden gebruikt om de ontwikkeling van de leerlingen in kaart te brengen.

Verslagen van interne gesprekken en afspraken betreffende de leerling en gesprekken van leerkrachten en ouders worden vastgelegd in Dotcom (leerlingadministratie-systeem).

Het Leerling Volg Systeem (LVS) bestaat uit:

KIIJK	groep 1 en 2
KanVas vragenlijsten en/of sociogram	groep 3 t/m groep 8
Taal voor Kleuters 2011	midden groep 2
Letterkennis	midden groep 2, begin groep 3
Cito Rekenen / Wiskunde voor kleuters	midden groep 2
DMT 2018	groep 3 en 4
DMT (Drie Minuten Toets) 2009	groep 5 t/m 8 (midden en eind)
AVI 2018 (leesniveau)	groep 3 t/m 8 (midden en eind)
Cito Rekenen 3.0	groep 3 t/m 7

Cito Rekenen 2009	groep 8 (midden en eind)
Cito Spelling 3.0	groep 3 t/m 7
Cito Spelling 2009	groep 8 (midden en eind)
Cito werkwoordspelling	groep 8 (midden en eind)
Cito Begrijpend Lezen 3.0	groep 3 t/m 7
Cito Toets Begrijpend Lezen	groep 8 (midden)
Cito studievaardigheid	groep 7 (eind) en groep 8 (midden)
Cito Taalverzorging	groep 6,7,8
Drempelonderzoek	groep 8
IEP Eindtoets	groep 8

Het gebruik van de CITOresultaten

Op onze school nemen we vanaf eind groep 1 één of tweemaal per jaar diverse toetsen af van Cito. De scores daarvan worden in het rapport vermeld. Ook ontvangen ouders grafieken bij de rapportgesprekken waarmee zij kunnen zien hoe het kind op de diverse onderdelen scoort en of er sprake is van groei of daling.

Soms vragen ouders zich af hoe het kan dat methodetoetsen anders worden gemaakt dan CITO toetsen. Het verschil kan o.a. verklaard worden door het verschil in soort vragen en de vraagstelling. Bij de methodetoetsen sluiten de vragen aan op de soort vragen uit de methode en wordt over het algemeen de korte termijnkennis getest (denk bijvoorbeeld aan topografie, daarin wordt getoetst of kinderen de recent geleerde plaatsen kunnen reproduceren). Bij Cito worden vragen gesteld over leerstof van een langere tijd. Soms zelfs over stof die nog niet (voldoende) behandeld is. Bijvoorbeeld spellingscategorieën. Cito test dus niet de korte termijn-kennis en kan daarom een andere score geven dan de methodetoetsen.

Interpretatie scores

Afwijkende scores (bijvoorbeeld sterke stijging / daling of verschil methodetoetsen / Cito) zijn voor leerkrachten signalen om extra te kijken naar verklaringen. In overleg met de Intern Begeleider worden scores bekeken en geïnterpreteerd. Dit gebeurt op groepsniveau, maar ook op individueel (leerling-) niveau. De scores worden gebruikt om te kijken of leerlingen voldoende leren en indien nodig aanpassingen te doen met betrekking tot leertijd (bijvoorbeeld meer of minder tijd voor een specifiek vak), niveau-indeling, instructie of methodes.

Extra leertijd kan bijvoorbeeld worden georganiseerd door aanpassing van het lesrooster, het bieden van hulp in of buiten de klas door Remedial Teacher of onderwijsassistent, of met hulp van tutoeren. In principe zijn alle toetsen momentopnames, als een kind niet lekker is op de dag van afname zal dit van invloed kunnen zijn op de resultaten. Daarom moet steeds alle data goed bekeken, geanalyseerd en geïnterpreteerd worden.

Belang van Cito

Natuurlijk zijn de Cito scores belangrijk: zij maken een vergelijking mogelijk met alle leerlingen van Nederland, maken het mogelijk om te kijken hoe kinderen zich ontwikkelen en wat hun uitstroomperspectief is.

Het geeft ook inzicht in de schoolpopulatie en de prestaties. Analyse van de resultaten kan inzicht geven en ervoor zorgen dat het lesaanbod verbetert.

Cito-gegevens worden altijd geplaatst naast andere gegevens. Om de ontwikkeling van een kind goed te kunnen duiden is meer nodig dan alleen de Cito-gegevens. Uiteraard is de gehele ontwikkeling van een kind van belang. Hoe is het welbevinden van een kind? Hoe is de leermotivatie? En hoe verhoudt dit zich tot de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling? Daarom is de professionele blik van de leerkracht essentieel om het beeld van de ontwikkeling van het kind compleet te maken. Door handelingsgerichte observaties in de klas verkrijgt de leerkracht essentiële informatie over het actuele ontwikkelingsniveau van de kinderen. Om zorgvuldig gebruik te maken van Cito-gegevens uit

ons leerlingvolgsysteem zullen deze daarom altijd geduid worden in deze brede kijk op de totale ontwikkeling van ieder kind.

Op basis van al deze gegevens kunnen we reflecteren op de kwaliteit van ons onderwijs.

Ook ouders hebben zicht op de totale ontwikkeling van een kind. Daarom is het erg belangrijk om in het tienminutengesprek gezamenlijk in gesprek te gaan over de ontwikkeling van het kind.

Cito en het Voortgezet Onderwijs (VO)

De observaties van de leerkrachten van het kind door de jaren heen spelen een grote rol. Meegenomen wordt onder andere: hoe een kind leert, of het kind een brede interesse heeft, of een kind zich goed kan concentreren, creatief is e.d. Ook speelt de uitslag van de SAQI en de KanVas vragenlijsten een rol. De SAQI is een vragenlijst die jaarlijks wordt afgenomen in groep 6 tot en met 8, waarmee we inzicht kunnen krijgen in de motivatie, tevredenheid en het zelfvertrouwen van de leerlingen. De vragenlijsten van KanVas zijn gerelateerd aan de Kanjertraining en geven de sociale veiligheid van de leerlingen weer.

De Cito-scores vanaf midden groep 6 zullen meewegen in het voorlopige en eindadvies zoals dat vanaf eind groep 7 wordt gegeven. Eind groep 7 krijgen de ouders en de leerling een uitstroom-indicatie. Deze is gebaseerd op de Cito scores vanaf midden 6.

In groep 8 worden deze observaties en de Cito-scores aangevuld met de resultaten op de toetsen van midden groep 8. Dit leidt dan tot het definitieve advies.

We willen ervoor waken om leerlingen te vroeg een uitstroomverwachting te geven. Er kan in de laatste twee jaar van de basisschool immers nog veel veranderen!

Mochten ouders eind groep 6 toch graag een indicatie hebben van de uitstroom op basis van de Cito-toetsen dan kunnen zij bij de rapportgesprekken om een uitdraai vragen van de Cito-scores in relatie tot de uitstroomprofielen zoals opgesteld in de regio Zuid-Kennemerland.

Het traject van een risico- / zorgleerling in schema:

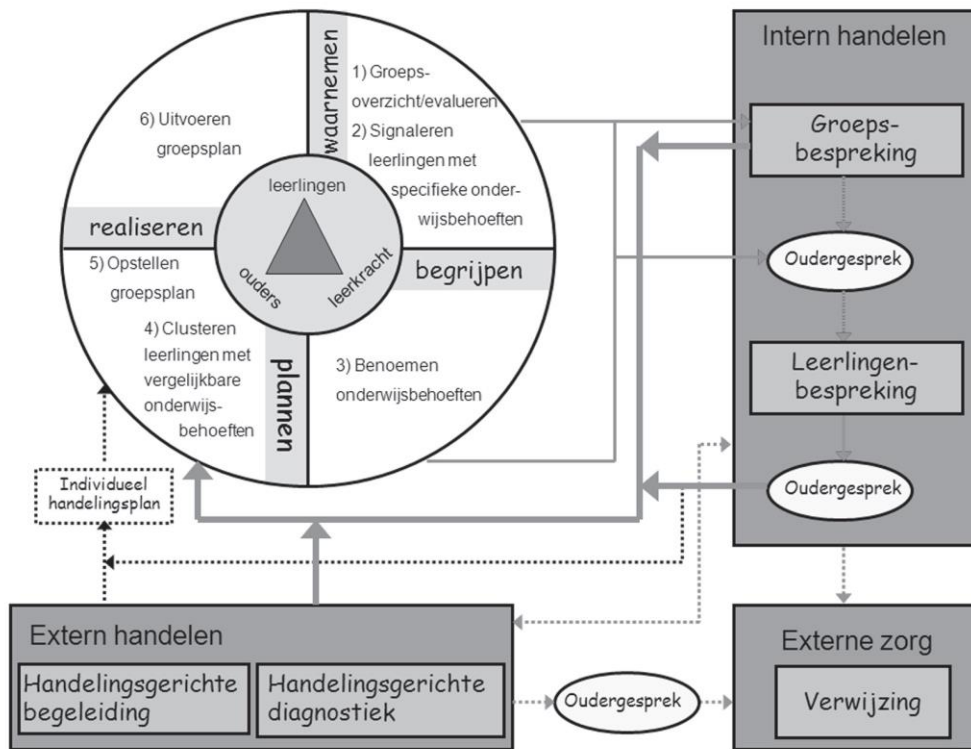
Een zorgleerling is een leerling die een specifieke onderwijsbehoefte heeft. Dit kan te maken hebben met een leer- of een gedragsprobleem, sociaal- emotionele of fysieke problematiek. Het vraagt een extra en blijvende inspanning van de leerkracht om deze leerling, in de klas, onderwijs te geven.

Stappen	Actie	Door wie / initiatief
1	Signalering niveau + onderwijsbehoeften leerlingen De zorgstructuur van de groep is opgebouwd volgens de drie instructiegroepen van de 1-zorgroute. Leerkrachten informeren de ouders over de plek die het kind in het groepsplan heeft.	Leerkracht (d.m.v. observatie en toetsen)
2	Als de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling dit vragen, intensiveert de leerkracht de zorg aan het individuele kind binnen de setting van het groepsplan	De specifieke onderwijsbehoeften worden benoemd in het groepsoverzicht. De resultaten van de intensievere zorg en het mogelijke vervolg worden hier ook in genoteerd.
3	Mogelijk heeft het kind baat bij individuele begeleiding binnen de groep, waarbij het de intentie is dat de leerling na deze periode weer mee kan doen met de groep. Ouders worden hierover geïnformeerd.	Leerkracht geeft handelingsverleggenheid aan in groeps- of leerlingbespreking.
4	Meer individuele ondersteuning nodig (1 op 1), intensivering van de hulp voor een periode (tot max. een half jaar door een gespecialiseerde leerkracht / onderwijsassistent met specifieke methodieken / materialen.*) Deze wordt vastgelegd in een individueel handelingsplan, dat ter ondertekening wordt voorgelegd aan ouders.	Remedial Teacher en/of Onderwijsassistent begeleiden het kind voor korte tijd buiten de groep individueel of in een klein groepje en houden hiervan een logboek bij, wat o.a. gebruikt wordt bij de evaluatie
4	Diagnostisch (intern) onderzoek / klassenobservatie, bespreken met RT-er.(Remedial teacher) Ouders worden hierover geïnformeerd.	Leerkracht , IB-er, R.T.-er
5	Bespreken van het handelingsplan, het onderzoek en vaststellen verdere stappen: Externe deskundigheid in huis halen	IB-er met leerkracht (eventueel met externe instantie), ouders
6	Handelingsplan evalueren en vervolgstappen. Evaluatie met de ouders. Wanneer specifieke zorg nodig blijft en diagnose is gesteld dan wordt een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opgesteld waarin o.a. specifieke onderwijsbehoeften worden beschreven (zie kopje OPP). Het OPP wordt hierna ieder jaar	Leerkracht + IB-er Ouders

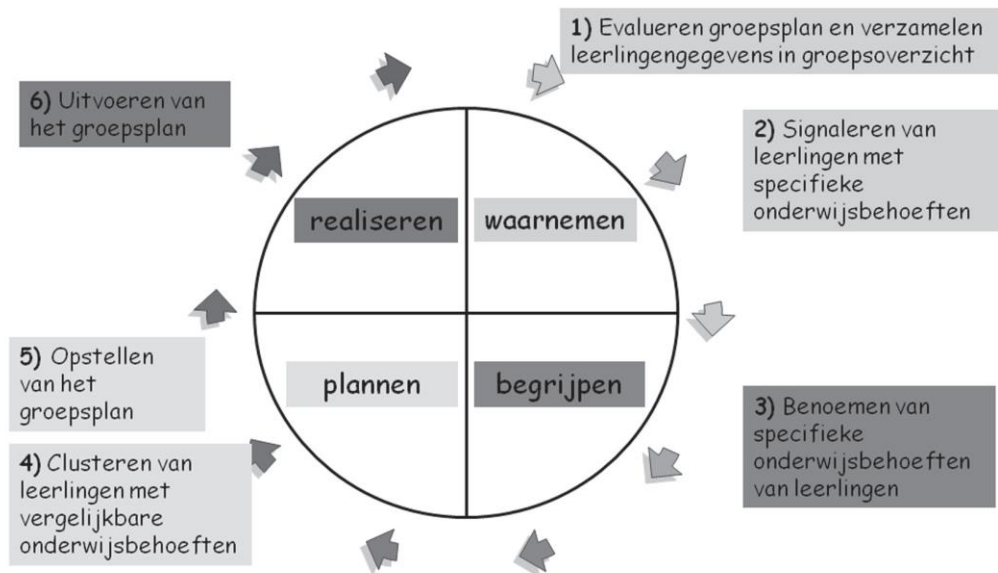
	bijgesteld en 2x per jaar geëvalueerd in samenspraak met ouders. Na elke evaluatie wordt het OPP ter ondertekening aangeboden aan de ouders	
7	Zorgleerlingen kunnen besproken worden tijdens de leerlingbesprekingen. De leerkracht meldt na een gesprek met ouders een leerling aan en geeft mondeling toelichting.	Leerkracht / vergadering
8	Verdere stappen	IB-er, directeur

- Ondersteuning buiten de klas is de laatste jaren meer specifiek gericht op de lees- en spellingsproblemen van leerlingen in de groepen 3 en 4. Hier wordt de basis gelegd. Daarnaast richt de Remedial Teacher zich op leerlingen met een OPP (Ontwikkelings Perspectief) / eigen leerlijn.

Schema 1-zorgroute en handelingsgericht werken

Handelingsgericht werken

Groeps- en leerlingbesprekingen

Drie keer per jaar vindt er voor elke groep een groepsbespreking plaats. De eerste eind september/ begin oktober, de tweede in de periode na de januari-toetsen en de laatste aan het eind van het schooljaar. Deze besprekingen vinden plaats naar aanleiding van de screeningen van het Leerlingvolgsysteem (LVS) die twee keer per jaar plaatsvinden en de door de leerkracht uitgevoerde groepsplannen.

Doel van deze groepsbesprekingen is:

afspraken maken over extra zorg die de leerkracht besteedt aan kinderen die dat nodig hebben. Zo nodig wordt het groepsplan door de leerkracht aangepast.

Na de groepsbesprekingen kan een leerlingbespreking gepland worden, waarin specifiek de zorg rondom een kind in kaart wordt gebracht en wordt ingegaan op de onderwijs- en zorgbehoeftes. Dit gebeurt altijd in overleg met ouders.

Bij de groeps- / resultaatbespreking in februari zijn de directeur, de IB-er(s) en de groepsleerkracht(en) van de betreffende groep aanwezig.

Per schooljaar zijn er 2 momenten waarop de leerlingen opnieuw worden ingedeeld voor de vakgebieden lezen, begrijpend lezen, rekenen, taal en spelling. Voor de groepen 1-2 worden de leerlingen ingedeeld voor de vakken rekenen en taal. Dit is vastgelegd in de toetskalender. In de toetskalender zijn ook 2 tussenevaluatiemomenten vastgelegd, waarin leerkrachten op het overzicht aangeven welke veranderingen met betrekking tot aanpak en organisatie zij tussentijds willen invoeren. Dan wordt ook het groepsoverzicht aangevuld met toetsgegevens, observaties enz.

Voor de leerlingen van groep 8 wordt, nadat de resultaten van de SAQI bekend zijn geworden, een aparte leerlingbespreking gepland waarin de voorlopige advisering VO wordt besproken. Bij deze interne besprekingen zijn de directeur, de intern begeleider en de groepsleerkrachten aanwezig.

De uitslagen van de SAQI-compact worden door de Intern Begeleider met de leerkrachten van groep 8 doorgesproken.

Een leerkracht heeft tussen de officiële geplande besprekingen altijd de mogelijkheid om een leerling te bespreken met de Intern Begeleider.

Procedure bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

In de periode dat de kinderen in groep 1/2 zitten, worden de leerlingen intensief gevolgd door middel van het leerlingvolgsysteem KIIK. Dit leerlingvolgsysteem volgt de cognitieve-, motorische en de sociaal emotionele ontwikkeling van de kinderen. Tijdens de periode in groep 1/2 wordt de vraag gesteld of de doorgaande ontwikkeling van een kind gebaat is bij een overgang naar groep 3. De overgangsbeslissing van groep 2 naar groep 3 wordt in het belang van het kind zeer overwogen gemaakt. Bij de procedure van de overgang van groep 2 naar groep 3 worden de volgende stappen genomen:

- De leerkrachten inventariseren de leerlingen die voor 1 januari van het volgende kalenderjaar 6 jaar worden. In principe doen deze leerlingen mee met de Cito-toetsen Taal, en aan Rekenen / Wiskunde voor Kleuters van groep 2 die in januari worden afgenomen.
- De uitslagen van het KIIK-leerlingvolgsysteem en de Cito-toetsen worden door de leerkracht met de intern begeleider besproken.
- Uiterlijk in februari wordt een gesprek gevoerd met de ouders van de kinderen over wie twijfels zijn betreffende de overgang naar groep 3.
- Uiterlijk in mei wordt de beslissing genomen of de leerling wel / niet doorgaat naar groep 3. De ouders worden betrokken bij het proces dat tot deze beslissing leidt. De uiteindelijke en bindende beslissing ligt bij de school.

Beleid rond overgaan en doubleren

Het laten doubleren van een leerling is een besluit dat in overleg met de ouders / verzorgers, groepsleerkracht en directie wordt genomen. De school is hierin eindverantwoordelijke. Argumenten die aanleiding geven om een doublure te overwegen kunnen zijn:

- aantoonbare cognitieve achterstand bij twee of meer van de volgende vakgebieden: technisch lezen, spelling, rekenen / wiskunde en begrijpend lezen.
- te weinig vooruitgang ondanks de extra aandacht die de leerling heeft gekregen en die beschreven is in handelingsplannen.
- problemen op sociaal-emotioneel gebied bij de leerling.

Er wordt alleen besloten tot een doublure wanneer verwacht wordt dat de leerling de achterstand door een extra jaar in zal lopen. Wanneer uit onderzoek blijkt dat de leerling naar verwachting niet beter zal presteren kan ook besloten worden de leerling over te laten gaan naar de volgende groep met een eigen leerlijn.

Het uiteindelijke besluit tot al dan niet doubleren ligt bij de directie van de school.

Hoog- en meerbegaafdheid:

Kinderen die meer aankunnen dan de basisleerstof willen we structureel extra uitdagen door middel van verrijkende en verdiepende opdrachten. We evalueren stelselmatig de leerresultaten van alle leerlingen en houden scherp in de gaten of ook de hoog presterende leerlingen voldoende groei laten zien en/of voldoende uitdaging krijgen in de klas.

Incidenteel kunnen we beslissen om een kind te versnellen. Zie het eind van dit hoofdstuk.

Verrijken in de klas:

Er zijn kinderen die niet voor de plusklas in aanmerking komen maar wel voor een verrijkingsaanbod. Deze kinderen werken een langere periode met de 4xwijzer kaarten van het geschiedenis- of aardrijkskunde onderwerp naast het compacten en verrijken van de leerstof zoals aangeboden door de methode. Hierdoor is er minder versnippering van aanbod.

- Voor deze kinderen wordt de lat hoger gelegd.
- Presentaties geven aan de klas (boekbespreking of spreekbeurt)
- Kernvragen / basisvragen uitdiepen en presenteren aan de klas
- Kaarten verder uitwerken
- Filmpjes opzoeken voor de klas en deze presenteren (ICT-vaardigheid en kritisch denken stimuleren)

Voor leerlingen die nog verder uitgedaagd moeten worden en moeten leren samenwerken met andere hoogbegaafde kinderen zijn er de plusklassen:

Kangoeroeklas groepen 1 en 2

In de kangoeroeklas wordt gewerkt aan uitdagende opdrachten. We zoeken nadrukkelijk een samenhang met het aanbod van het thema dat in de groepen 1-2 op dat moment aan de orde is. In de Plusklas 1-2 staat naast het ontwikkelen van een onderzoekende houding het leren samenwerken in tweetallen centraal. De opdrachten liggen op, of boven het plusniveau dat in de groep wordt aangeboden.

De activiteiten worden zo ingericht dat er ook gewerkt kan worden aan de persoonlijke leerdoelen die de leerlingen hebben.

Criterium voor deze groep is:

- de leerling is een plusleerling vanuit de signaleringslijst en/of vanuit de observaties door de leerkracht in groep 1-2

Na elke bijeenkomst van de Plusklas zet de leerkracht haar observaties kort op papier. Aan het einde van een periode van ongeveer een half jaar volgt hiervan een kort verslagje dat in het portfolio wordt opgenomen. Dit wordt met leerlingen individueel besproken.

Kangoeroeklas (groep 3 en 4) en Plusklas 5 t/m 8

Leerlingen die voor de Kangoeroe- of Plusklas in aanmerking komen op basis van consistent hoge scores en observatie van de leerkracht (signaleringslijst) zullen in deze plusklas een aanbod krijgen dat gericht is op:

- Leren leren
- Luisteren naar elkaar
- Begrip voor elkaars argumenten en standpunten
- Samenwerken
- Doorzettingsvermogen
- Standpunt innemen

- Argumenteren

Plusklasleerlingen van groep 3 starten in oktober van het lopende schooljaar (na de herfstvakantie).

Het aanbod dient een aanvulling te zijn op de vaardigheden die zij krijgen in het aanbod van de klas en van 4xWijzer. Voor de groepen 3 en 4 wordt ook gebruik gemaakt van de materialen van Minka Dumont.

Leerlingen werken in de Plusklas aan persoonlijke doelen, die vooraf worden opgesteld.

De plusklasleerlingen krijgen voor het aanleren van deze vaardigheden de volgende begeleiding:

1. Werken met de materialen uit de Pittige Plustorens (in twee- of drietallen)
2. Tijdens de 4xWijzer periode gaan de kinderen bij de Plusklas aan de slag met de door hen gekozen kaarten. De plusleerkracht verdiept en daagt de leerling uit tot prestaties die passen bij de mogelijkheden.
3. Eventueel filosofielessen

Tijdens de 4x wijzerperiodes gaat de plusklas gewoon door.

Kinderen die geplaatst worden in de plusklas worden steeds voor een periode geplaatst: zomer-1^e rapport en 1^e rapport-zomer. Na een half jaar wordt bekeken of continuering van de begeleiding in de plusklas nog nodig is of dat het kind zich voldoende kan ontwikkelen met het aanbod in de klas.

De begeleiding van de kinderen in groep 3 start na de kerstvakantie.

De begeleiding van de kinderen van groep 8 stopt na de voorjaarsvakantie.

Toelating:

In de groepen 3 en 4 wordt onder andere gekeken naar:

- > Is de leerling een plusleerling vanuit de signaleringslijst en/of vanuit de observaties ?
- > Is de leerling een "zon-kind" in groep 3 en heeft het daarnaast (veel) verrijkend materiaal nodig?
- > de observaties van de leerkracht

Leerlingen (uit de groepen 5 t/m 8) die gedurende langere periode (minimaal 3x) I+ scoren op het gebied van Begrijpend Lezen en Rekenen-Wiskunde kunnen in aanmerking komen voor de plusgroep, naast de leerlingen die HB (Hoogbegaafd) gediagnosticeerd zijn en/of op een WISC (of andere erkende intelligentietest) een IQ > 130 hebben.

Bij twijfel over mogelijke toelating, bijvoorbeeld als de leerling niet de gewenste scores laat zien, is er overleg met de IB-er alvorens de leerling te kunnen plaatsen. In deze beslissing worden o.a. de resultaten van de signaleringslijst meegenomen. Ook wordt er gekeken naar mogelijke persoonlijke leerdoelen voor de leerling, die niet in de reguliere lessen kunnen worden behaald.

In de Plusklas wordt gewerkt met de Pittige Plustorens en de ProjectenBallade van Minka Dumont. Dit levert naast veel uitdaging voor de leerlingen een gestructureerde manier van verrijken op. De leerlingen ontwikkelen onderzoeksvaardigheden en leren er om praktisch, analytisch, kritisch en creatief te denken.

De leerlingen werken o.l.v. de plusleerkracht 45 minuten per week in de Plusklas aan Plusopdrachten. Gedurende de rest van de week werken de leerlingen minimaal 45 minuten aaneengesloten in hun eigen groep zelfstandig, maar onder supervisie van de leerkracht, aan hun opdracht.

- De communicatie met de ouders gaat via de leerkracht.
- De leerlingen compacten in de groep op het gebied van taal en rekenen.
- De leerkracht bepaalt welke lessen er gemist kunnen worden om aan de plusklas deel te nemen of in de groep te werken aan de opdrachten.
- De leerlingen die aan de Plusklas deelnemen, krijgen een multomap zodat de leerkracht in de klas kan zien waar hij/zij mee bezig is.
- De leerlingen krijgen tijd (min. 45 minuten aaneengesloten of 2 x per 30 minuten per week) om in de groep aan hun opdrachten van de Plusklas te werken.
- Er wordt door de plusleerkracht kritisch gekeken naar het werk van de leerlingen.
- De plusleerkracht bewaakt het proces en beoordeelt het werk van de leerling. Halfjaarlijks wordt er een korte schriftelijke rapportage door de plusklasleerkracht gemaakt. Deze wordt bij het rapport gevoegd. In deze rapportage worden het leerproces en het product beoordeeld.
- Aan het einde van een project presenteren de leerlingen hun werk. Ouders kunnen hiervoor worden uitgenodigd.
- De leerlingen van groep 8 stoppen een periode eerder met Plusklas in verband met activiteiten rond het einde van de basisschooltijd.

Halverwege het jaar wordt de plaatsing in de Plusklas opnieuw beoordeeld door de plusleerkracht, eigen leerkracht en IB-er. Er wordt dan gekeken naar prestaties in de klas en persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen. De continuering van de plusklas vindt plaats als er leerpunten zijn voor een kind die onvoldoende begeleid kunnen worden in de groep. Halfjaarlijks kan de samenstelling van de plusklas worden gewijzigd.

Een groep overslaan

Het kan zijn dat er een kind een groep over zou kunnen slaan. In die beslissing spelen de volgende argumenten mee:

- Gegevens uit de door ons gebruikte signaleringslijst
- Toetsgegevens (het doortoetsen van de leerlingen)
- De versnellingswenselijkheidslijst
- Gesprekken met ouders en leerling
- Het kind moet de stap emotioneel aankunnen

Procedure groep 8-advisering Voortgezet Onderwijs

De toelatingsprocedure VO, ontwikkeld vanuit het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO), wil het proces van de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs van elke leerling zo goed mogelijk laten verlopen. Het basisschooladvies, de schoolkeuze, de aanmelding en de inschrijving van de leerling op een school voor voortgezet onderwijs staan hierbij centraal.

Bij de overstap naar het voortgezet onderwijs spelen de volgende zaken een belangrijke rol:

1. Het basisschooladvies;
2. Een onderbouwing van de toetsresultaten van het kind vanuit het LVS Cito op de vakken Rekenen (vanaf eind groep 6 t/m midden groep 8) en Begrijpend lezen (vanaf midden groep 6 t/m midden groep 8): het uitstroomprofiel;
3. Aanvullende onderwijskundige informatie (observaties, toetsgegevens, enz.).

Het basisschooladvies is gebaseerd op de leerprestaties van een leerling gedurende een aantal jaren. Een leerling kan zich alleen aanmelden op een school die het soort onderwijs aanbiedt dat in het basisschooladvies staat. De school voor voortgezet onderwijs mag bij toelating geen gebruik maken van extra toetsen voor het bepalen van het niveau van de leerling. Ook mag zij zich bij de toelating niet baseren op andere toetsen die leerlingen op de basisschool maken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Entreetoets in groep 7, toetsen van het leerlingvolgsysteem of een IQ-test. De basisschool mag al deze gegevens wel betrekken bij het schooladvies.

Alle leerlingen nemen in groep 8 deel aan het Drempelonderzoek (afname oktober). De resultaten van dit onderzoek kunnen een aanvullend beeld geven van de mogelijkheden van de leerlingen. De uitslag van het Drempelonderzoek komt niet in plaats van de al bekende data en de resultaten zijn ook niet bepalend voor het advies.

Het uitstroomprofiel (vanaf eind groep 6) is gebaseerd op de Citoscores van de Middentoets Begrijpend lezen en de Midden – en Eindtoets rekenen/wiskunde. Het format dat gebruikt wordt, is ontwikkeld door de samenwerkingsverbanden PO en VO in Zuid-Kennemerland waarin scholen en besturen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs participeren.

In het overzicht worden de Cito-vaardigheidsscores omgerekend naar een zogenaamde 4D score. Dit is een getal tussen de 159 en 230. Aan de 4D-scores zijn VO-niveaus toegekend. Daarbij zijn er ook overgangsgebieden. Deze kunnen per vakgebied (begrijpend lezen of rekenen/wiskunde) verschillen. Indien er een uitstroomniveau staat met daaronder een ander niveau tussen haakjes dan betekent dit dat het kind voor deze toets in een overgangsgebied scoort. Dit geeft aan dat de betrouwbaarheid overlap vertoont met een andere uitstroombestemming.

Tijdspad:

Vanaf midden groep 6 worden de gegevens ingevoerd in het voorlopig uitstroomprofiel.

In **groep 7** worden de gegevens aan het einde van het schooljaar, voor de rapportgesprekken, geïnterpreteerd. Tijdens de kwartiergesprekken in juni/ juli bespreken de leerkracht, de leerling en zijn/ haar ouders een eerste uitstroomverwachting. Ouders en leerling kunnen hun wens betreffende het vervolgonderwijs aangeven. Dit wordt vastgelegd op een door de school ontworpen formulier.

In oktober van het daaropvolgende schooljaar (**groep 8**) vindt aan de hand van nieuw verzamelde toetsgegevens (o.a. methodegebonden) een vragenlijst over de sociaal- emotionele ontwikkeling (SAQI- compact) en observaties van de leerkracht, een heroverweging van deze uitstroomverwachting plaats door directeur, leerkracht en intern begeleider. De leerlingen en ouders ontvangen daarna het voorlopige advies tijdens de kwartiergesprekken in november.

In februari daaropvolgend worden de definitieve adviezen vastgesteld door directeur, leerkracht en IB-er. In dit advies worden de laatste toetsresultaten van de halfjaarlijkse Cito- afname meegenomen. Dit advies wordt vastgelegd op het overdrachtsformulier PO-VO en door ouders en school ondertekend. Ouders kunnen eventueel op dit overdrachtsformulier hun afwijkende wens voor vervolgonderwijs aangeven. Met dit overdrachtsformulier kunnen ouders hun kind op de VO-school naar keuze aanmelden.

Ouders en leerlingen wordt gevraagd om op het toelatingsformulier in rangorde 1 t/m 5 voorkeursscholen op te geven (voor VMBO-TL, HAVO en VWO). Voor de opleidingstypes Praktijkonderwijs, VMBO-basis en VMBO-kader geldt het opgeven van (in rangorde) 2 voorkeurscholen. Zij leveren dit formulier in bij de school van hun 1e voorkeur. Na inschrijving wordt het OnderwijsKundig Rapport (OKR) in een warme overdracht overgedragen van het basisonderwijs naar de school van voortgezet onderwijs (na toestemming ouders).

Scholen die te maken hebben met een over-aanmelding zullen overgaan tot loting. Deze 1e ronde loting vindt op de afzonderlijke scholen plaats onder leiding van een beëdigd notaris.

Voor een uitgebreide beschrijving van deze lotingsprocedure zie :

<http://www.samenwerkingsverband-zuid-kennemerland.nl>

In april wordt de door de overheid verplichte eindtoets afgenomen.

Als blijkt dat het resultaat van de eindtoets recht geeft op een hoger advies, dan moet op verzoek van de ouders een heroverweging van het advies plaatsvinden door de basisschool. Mocht dit leiden tot een hoger advies dan zal de VO-school waar de leerling is ingeschreven toezien op plaatsing in overeenstemming met het advies, rekening houdend met de specifieke wensen van de leerling en de mogelijkheden voor plaatsing die er op dat moment zijn.

Leerlingen met zorg in het VO

Leerlingen die ook in het voorgezet onderwijs meer zorg nodig hebben kunnen, op initiatief van de basisschool, eerder worden aangemeld door ouders bij de school van hun keuze.

Het voorbereiden van de overstap van PO naar VO voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte wordt al in groep 7 gestart, zodat ouders en leerling zich in dat jaar al kunnen oriënteren op een mogelijke vervolgschool en open dagen kunnen bezoeken.

Voor leerlingen die bij een zorgschool worden aangemeld wordt, naast het voeren van een Multidisciplinair Overleg, gevraagd dat de basisschool een OPP heeft opgesteld. Hierin dient de ondersteuningsbehoefte van de leerling beschreven te zijn.

Een afname van het Drempelonderzoek als aanvulling op de toetsgegevens en observaties is voor deze leerlingen een verplichting.

Tijdens het Multidisciplinair Overleg (na aanmelding) wordt besloten of deze school de zorg kan bieden die de leerling nodig heeft.

Is dit niet het geval, dan heeft de VO-school de verplichting ervoor te zorgen dat de leerling elders een plaats krijgt.

Passend onderwijs

Passend onderwijs betekent dat wij onderwijs aanbieden voor iedere leerling passend bij zijn of haar onderwijsbehoefte en mogelijkheden. Het is de ambitie van het samenwerkingsverband om binnen het regulier basisonderwijs, en waar nodig in het speciaal (basis)onderwijs, een zodanig gedifferentieerd onderwijsaanbod te creëren dat ieder kind zich optimaal kan ontwikkelen.

Procedure instromende leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften:

(deze procedure wordt ook vermeld in de schoolgids)

Bij een aanmelding stelt de school zich de volgende vragen:

- Wat is nodig om de leerling op de school te kunnen laten functioneren (afgestemd op zijn/haar behoeften)?
- Welke middelen staan de school ter beschikking?
- Wat is mogelijk op basis van deze middelen (voorzieningen)?
- Waarom is de school wel of niet in staat –dankzij of ondanks de inzet van de middelen- de leerling kwalitatief goed onderwijs te bieden, afgestemd op diens behoeften?

De school heeft ook haar beperkingen, om de eenvoudige reden dat er grenzen zijn aan de mogelijkheden in het opvangen van kinderen. De volgende grenzen worden onderscheiden:

- Grondslag van de school
- Een zodanige verstoring van rust en veiligheid binnen de groep en/of bij de leerling, dat het leerproces wordt belemmerd.
- In de verhouding tussen verzorging/behandeling en het onderwijsaanbod dient het onderwijs te kunnen prevaleren.
- Verstoring van het leerproces van de andere leerlingen en het lesgeven van de leerkracht.
- Gebrek aan opnamecapaciteit (aantal zorgleerlingen per groep)
- Voldoende leerbaarheid van het kind.

Voordat de school overgaat tot de toelating van een leerling met specifieke zorgbehoeften dient een zorgvuldige afweging plaats te vinden tussen de belangen van de individuele leerling en de belangen van de andere leerlingen van de school. Een eventuele plaatsing van een dergelijke leerling in het regulier primair onderwijs mag niet de ontwikkeling van het kind schaden. Hoewel onze school het als haar taak ziet in voldoende mate tegemoet te komen aan de ontwikkelingsbehoefte van de leerling, zijn sommige kinderen beter op hun plaats in het SBO (Speciaal Basis Onderwijs) of SO (Speciaal Onderwijs)

Teneinde tot een dergelijke zorgvuldige afweging te komen, wordt in de regio Zuid-Kennemerland het volgende stappenplan gehanteerd:

1. Aanmelding

Geschiedt door de ouders bij de directie van de school:

- Gesprek met de ouders
- Toelichting op de visie van de school
- Toelichting op de procedure

Het regelen van een verantwoorde plaatsing en opvang kost de nodige tijd. Het is daarom belangrijk samen met ouders een tijdspad uit te zetten voor het zorgvuldig doorlopen van het proces. De school heeft schriftelijke toestemming van de ouders nodig om informatie bij derden op te vragen.

2. Informatie verzamelen

Gegevens opvragen bij relevante instellingen. Hierbij kan gedacht worden aan een gesprek met de intern begeleider, directie, leerkracht(en) van de school die verlaten wordt en ouders. Ook is het mogelijk te observeren op de huidige school.

3. Informatie bestuderen

Binnengekomen gegevens worden bestudeerd en besproken door directie en interne begeleiding. Aanvullende informatie kan worden opgevraagd.

4. Inventarisatie

Er wordt in kaart gebracht wat de specifieke behoeften zijn van het kind; wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn op de volgende gebieden: pedagogisch, didactisch, kennis en vaardigheden van de leerkracht, de organisatie van de school en de klas, de mogelijkheden m.b.t. het gebouw en het materieel, de relatie t.o.v. de medeleerlingen en hun ouders.

5. Overwegingen

De school onderzoekt op basis van de inventarisatie wat de leerling nodig heeft om op de school te kunnen functioneren, welke mogelijkheden de school zelf heeft en welke ondersteuningsmogelijkheden er door anderen, zoals gemeente en speciaal onderwijs, geboden kunnen worden.

6. Besluitvorming

Op basis van de verzamelde informatie en de overwegingen wordt een besluit over de toelating genomen door de directeur van de basisschool. In het besluit ligt het antwoord op de vraag besloten waarom de school wel of niet in staat is de leerling kwalitatief goed onderwijs, dus afgestemd op diens behoeften, te bieden (dankzij of ondanks de inzet van de middelen).

Daarbij wordt meegenomen of er consequenties zijn i.v.m. de grenzen die zijn geformuleerd ten aanzien van de opvangmogelijkheden van de school, en zo ja welke dat zijn.

De school houdt de ouders op de hoogte van het verloop van het besluitvormingsproces en maakt melding van eventuele vertraging daarin.

7. Advies

Er volgt een gesprek met de ouders waarbij het besluit wordt besproken. Bij plaatsing: opstellen van een plan van aanpak met daarbij een overzicht van inzet en van middelen, inzet van formatie, ondersteuning van derden en eventuele aanpassingen binnen de school etc. Dit plan van aanpak kan per plaatsing sterk verschillen, het betreft hier namelijk maatwerk.

Bij afwijzing: een inhoudelijke onderbouwing door de school waarom men van mening is dat het kind niet kan worden geplaatst. Deze afwijzing wordt door of namens het bevoegd gezag schriftelijk beargumenteerd en aan ouders en inspectie overhandigd.

8. Schoolspecifieke eisen

Hierin speelt de samenstelling van de groep, waarin het kind geplaatst zou gaan worden een grote rol.

Op grond van deze gegevens zal per aanmelding een onderbouwde afweging worden gemaakt.

Vervolg na plaatsing

Als blijkt dat de school het kind de hulp kan bieden die het bij het onderwijs nodig heeft, wordt er samen met de ouders een handelingsplan opgesteld met ondersteuning van het speciaal onderwijs. In al deze gevallen zal er, zowel intern als met de ouders, minimaal tweejaarlijks geëvalueerd worden.

De Nicolaas Beetsschool is een reguliere basisschool. Dat betekent dat er grenzen zijn in hetgeen kinderen met specifieke onderwijsbehoeften geboden kan worden. Wanneer bij tussentijdse evaluatie van het handelingsplan blijkt dat de school zich niet meer in staat acht het kind de benodigde hulp en begeleiding te kunnen bieden, zal de school naar de ouders

toe beargumenteren waarom het beter wordt geacht voor het kind een andere onderwijsplaats te gaan zoeken.

Blijkt het voor de school niet mogelijk te zijn om het kind verantwoord op te vangen, dan wordt het kind, met het belang van het kind voor ogen, afgewezen. De school zal samen met ouders een andere, beter passende plek moeten vinden voor deze leerling.

Uiteraard is bovenstaande in algemene zin ook van toepassing op kinderen die zijn ingeschreven, en waarvoor in het verloop van de basisschoolloopbaan blijkt dat er meer specifieke onderwijsbehoeften zijn.

Ontwikkelingsperspectief (OPP)

Het ontwikkelingsperspectief is het document waarin de onderwijsdoelen, het leerstofaanbod en de wijze van begeleiding zijn vastgelegd voor leerlingen in het basisonderwijs die de einddoelen van groep 8 niet gaan halen en/ of specifieke onderwijsbehoeften met betrekking tot een leer- of ontwikkelingsstoornis. Het ontwikkelingsperspectief leidt tot een vastgesteld eindperspectief.

- Het ontwikkelingsperspectief wordt niet eerder gehanteerd dan vanaf start groep 5 of een didactische leeftijd van 20 maanden tenzij er een diagnose ligt met betrekking tot een leer- of ontwikkelingsstoornis.
- Het ontwikkelingsperspectief heeft betrekking op één of meerdere vakgebieden.
- Het ontwikkelingsperspectief is gebaseerd op actuele gegevens over didactische vorderingen, onderzoek en/of observatiegegevens en een overzicht van de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling. De inspectie eist niet expliciet een psychologisch onderzoek. Hiervoor in de plaats moet wel een externe deskundige geraadpleegd zijn waarbij men kan denken aan overleg binnen het samenwerkingsverband, met de schoolbegeleider, met de eigen orthopedagoog of psycholoog. Tevens moet aangetoond kunnen worden dat kindkenmerken - en niet tekortschietend onderwijs - ten grondslag liggen aan het ontwikkelingsperspectief. Hiervoor kan een vergelijking met de groepsresultaten dienen.
- Het ontwikkelingsperspectief resulteert in een beoogd eindniveau in groep 8 in de vorm van een vaardigheidsscore, het bijbehorende functioneringsniveau en een uitstroombestemming.
- De onderwijsdoelen, het leerstofaanbod en de wijze van begeleiding worden tweemaal per jaar opnieuw vastgesteld op basis van de meest recente gegevens (didactische vorderingen, onderzoek en/of observaties en verandering in onderwijsbehoeften van de leerling).

Stappenplan bij een achterstand in de cognitieve ontwikkeling

- De leerling scoort onvoldoende op de onafhankelijke toetsen van het vakgebied door de van tevoren opgestelde criteria van de school;
- Er volgt een analyse van het leer- of ontwikkelingsprobleem en een beschrijving van de onderwijsbehoeften van de leerling.
- De leerlingen krijgt tot en met groep 4 een geïntensiverde aanpak binnen het groepsplan en mogelijk hulp buiten de groep. Deze aanpak ligt vast in een handelingsplan, door ouders ondertekend.
- De leerling scoort eind groep 4 ondanks intensivering van de aanpak nog steeds onder de gestelde criteria.
- Een extern onderzoek bevestigt de didactische achterstand of het leer-/ ontwikkelingsprobleem.
- De leerling krijgt vanaf start groep 5 een ontwikkelingsperspectief waarbij het leerrendement wordt vastgesteld en een voorspelling wordt gedaan over het mogelijke uitstroombniveau. Dit wordt halfjaarlijks met ouders geëvalueerd en bijgesteld, evenals de beschrijving van het onderwijs op maat.
- In groep 8 heeft de school de verplichting aanvullend op de toetsen een Drempelonderzoek af te nemen bij de leerlingen die met specifieke onderwijsbehoeften naar een school voor Voortgezet Onderwijs zullen gaan.

Bij gedragsproblematiek wordt vanaf de signalering tijdens de schoolloopbaan geobserveerd, worden gesprekken gevoerd met ouders en hulpverlening en

wanneer nodig onderzoek gedaan naar de aard van de problematiek. Op basis van de daaruit volgende diagnose wordt een OPP opgesteld.

Motorische vaardigheden

In groep 1 en groep 2 worden de kinderen 2x per jaar geobserveerd via de kleuterobservatielijst van KIIJK. Bij twijfel over de motorische vaardigheden van de leerling kunnen ouders op initiatief van de school de leerling aanmelden bij de fysiotherapeut of de schoolarts. Na aanmelding neemt zij een onderzoek af gericht op de motorische vaardigheden.

De sportleerkracht checkt de grove motoriek bij de leerlingen van groep 3 t/m 8. Jaarlijks wordt de grove motoriek van de leerlingen van groep 1 t/m 3 gescreend in het programma Vallen en Opstaan.

Er is intensief contact met de fysiotherapeute die elke woensdagmorgen op school aanwezig is. De leerkrachten kunnen met hun specifieke vragen betreffende de motorische ontwikkeling bij de kindersfysiotherapeut terecht.

Voor meer specifieke training kan een beroep gedaan worden op Motorische Remedial Teaching (MRT) via de vakleerkracht lichamelijke opvoeding.

Pedagogisch klimaat

Wij zien leren en ontwikkelen als een proces dat plaatsvindt in een sociale context waarbij leerlingen voornamelijk actief bezig zijn.

Leren is per definitie iets wat de leerling doet binnen betekenisvolle activiteiten in dialoog met medeleerlingen en met de leerkracht, die afhankelijk van de situatie de rol heeft van leerkracht, coach, inspirator en begeleider. Het samenwerkend leren speelt een rol in dit proces. Niet elk kind leert op dezelfde manier. Door variatie aan te brengen in de werkvormen (samen/alleen, plat vlak/driedimensionaal, opdrachten binnen/buiten, etc) willen we recht doen aan de verschillende leerstijlen van kinderen.

Naast samenwerken willen we kinderen ook leren zelfstandig te werken en te plannen. Dit draagt bij aan de autonomie van de leerlingen. Het zelfstandig werken geeft ons de mogelijkheid de leertijd zo effectief mogelijk te besteden.

De uitwerking van deze visie treft u hieronder aan:

Omgaan met gedrag

Pedagogisch handelen gericht op relatie

Pedagogisch handelen gericht op competentie

Pedagogisch handelen gericht op autonomie

Het pedagogisch handelen van de leerkrachten is afgestemd op het versterken van de drie basisbehoeften van de leerlingen, te weten: relatie, competentie en autonomie.

Relatie: De leerlingen voelen zich geaccepteerd. Ze horen erbij. Ze zijn welkom. Ze voelen zich veilig. Er wordt met de leerlingen gepraat en niet over hen.

Competentie: De leerlingen ontdekken dat ze de taken die ze moeten doen, aankunnen. Ze ontdekken dat ze steeds meer aankunnen.

Autonomie: Leerlingen moeten leren kritisch naar zichzelf en anderen te kijken en dan keuzes te kunnen maken. Ze willen verantwoordelijk zijn voor hun eigen taken. Zij kunnen (in elk geval voor een deel) hun leergedrag sturen.

Door te werken aan de basisbehoeften geven we elk kind de kans om tot zijn recht te komen en persoonlijke groei door te maken. Het creëren van een veilige omgeving is een voorwaarde voor iedereen om zich te ontwikkelen. We weten dat het ontwikkelen een voortdurend leerproces is. De Nicolaas Beetschool is een lerende organisatie met lerende leerkrachten en leerlingen. We staan voor kwalitatief goed onderwijs, waar zelfstandig leren, samenwerken, uitstraling, professionaliteit, openheid en contacten tussen team, kinderen en omgeving belangrijke uitgangspunten zijn.

Gedrag

Algemene school/omgangsregels gelden voor allen en worden door allen nageleefd. Waar nodig worden groeps/klas specifieke afspraken gemaakt.

Rondom het omgaan met (on)gewenst gedrag zijn schoolbreed afspraken gemaakt. De regels en afspraken over omgangsregels en gedragsregels worden regelmatig geëvalueerd met team, leerlingen en ouders en gecommuniceerd via onze schoolgids, nieuwsbrieven en informatieve momenten met ouders.

In schooljaar 2017-2018 hebben wij ons als team gebogen over verschillende methoden op het gebied van sociale vaardigheden en omgaan met elkaar. We ervaren met elkaar dat een eenduidige lijn binnen de school op dit gebied steeds meer wenselijk is. De principes en werkvormen van de methode Kanjertraining sluiten goed aan bij onze visie en wij zien hierin een grote meerwaarde voor de school.

De Kanjertraining leert kinderen respectvol met zichzelf, elkaar en de school om te gaan. Door de kanjertraining krijgen kinderen en volwassenen meer vertrouwen, veiligheid, rust en wederzijds respect.

Vanaf september 2018 volgt het team een intensieve training waarbij wij ons verdiepen in de principes van de Kanjertraining en zullen wij ons hierin verder bekwamen. Als fundament voor de Kanjertraining wordt er uitgegaan van de volgende regels:

De Kanjertraining heeft een positieve invloed op conflicten en pestgedrag. De kanjerlessen gaan uit van de positieve eigenheid van het kind, dat het verlangen heeft om het goed te doen. Kortom; een sociaal-emotionele ontwikkelingsmethode/training die heel waardevol is voor de individuele kinderen, de groepsvorming en het pedagogisch klimaat. Wij zullen ons in de loopt van schooljaar 2018-2019 buigen over het stuk pedagogisch klimaat binnen de schoolgids en het zorgplan en deze aanpassen aan de principes van de Kanjertraining i.c.m. onze visie op dit gebied.

De stappen die we nemen en die we de kinderen aanleren, bij ongewenst/hinderlijk gedrag:

1. Bij hinderlijk gedrag zet een kind zich eerst in om het zelf op te lossen.
2. Het kind vertelt aan de leerkracht wanneer een andere leerling niet naar hem/haar luistert en hinderlijk gedrag vertoont.

3. Als het niet lukt om het zelf op te lossen, vraag het kind de hulp van de leerkracht. Dat zien wij niet als klikken, maar stimuleren wij zodat het (on)gewenste gedrag bespreekbaar wordt gemaakt.
4. De leerkracht geeft de gevraagde hulp.
5. De leerkracht bepaalt of er maatregelen genomen moeten worden. In de hoogste groepen wordt dit met de kinderen besproken. Doel van de maatregel is om het pestgedrag positief om te buigen. Dit kan b.v. door de leerling te laten vertellen of opschrijven hoe hij of zij het beter had kunnen oplossen en hoe hij of zij het zou vinden als hem of haar hetzelfde was overkomen. Dit kan na schooltijd gebeuren of onder het speelkwartier. Hierna worden de ouders erbij betrokken. Zij worden op school uitgenodigd voor een gesprek met de leerkracht waarbij het kind aanwezig is.
6. Bij een volgende keer vindt het gesprek plaats met de directie, de leerkracht, de ouders en eventueel het kind.

Voorwaarden voor het gebruiken van het pestprotocol:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters, meelopers, opkomers, nietsdoeners), leerkrachten en de ouders/verzorgers.
- De school moet grensoverschrijdend gedrag/pestproblemen voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt waarna met hen regels worden vastgesteld.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de leerling en ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Samenwerken zonder bemoeienissen:

School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen. Van belang is, dit blijkt ook steeds uit onderzoek, dat leerkrachten het goede gedrag voorleven. Het uitgangspunt is om pestgedrag positief om te buigen.

Het pestprotocol is een onderdeel van het veiligheidsprotocol. Dit is op te vragen bij de directie.

Meidenvenijn:

Omdat we in toenemende mate merken dat meiden het onder elkaar nog wel eens moeilijk maken, zetten wij in de bovenbouwgroepen het lespakket "Meidenvenijn is niet fijn" in als hiertoe aanleiding is of als de school dit preventief noodzakelijk acht.

Dit pakket brengt het onderwerp 'meidenvenijn' op een veilige en positieve manier aan de orde en stelt de kinderen in staat om zich goed te voelen in groepen en moeilijke situaties aan te pakken. Ze leren hun sterke eigenschappen kennen, maar ook vertellen ze wat ze minder prettig van zichzelf en van de ander vinden. Ze ervaren dat ze door positief te denken op een goede manier met elkaar en met moeilijke situaties om kunnen gaan.

Zorg buiten de school

Elke basisschool in Nederland maakt deel uit van een samenwerkingsverband. Een samenwerkingsverband telt verschillende basisscholen en één of meer speciale scholen voor

basisonderwijs. **Het samenwerkingsverband Passend Onderwijs Zuid-Kennemerland** is een samenwerking tussen alle schoolbesturen voor primair onderwijs in Zuid-Kennemerland. De Nicolaas Beetsschool valt onder het Samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland.

Het doel van de aansluiting bij het regionale samenwerkingsverband is het bieden van extra zorg voor alle kinderen die dit nodig hebben. De voorzieningen die een samenwerkingsverband in het leven roept, worden samen zorgstructuur genoemd. De organisatie en de inhoud daarvan staan beschreven in het zorgplan dat op school aanwezig is.

Het samenwerkingsverband is er verantwoordelijk voor dat er geen leerling thuis zit. Wij willen leerlingen zoveel mogelijk een plaats bieden op de basisschool. De basisschool krijgt financiële ondersteuning om passend onderwijs te organiseren. Het kan zijn dat een kind op de basisschool zit en extra ondersteuning nodig heeft op het speciaal (basis)onderwijs. In dat geval gaan ouders samen met de basisschool op zoek naar de passende onderwijsplek. Wanneer ouders, de basisschool en de nieuwe school tot overeenstemming komen over de juiste plek, geeft het samenwerkingsverband altijd toestemming. Het samenwerkingsverband heeft geen inhoudelijke indicatiecommissie, maar controleert of de oplossing door de drie partijen gedragen wordt. Bij een gedragen oplossing krijgt uw kind van het samenwerkingsverband een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) voor de nieuwe school.

Andere instanties

Andere instanties waar wij o.a. regelmatig contact mee hebben over de zorg voor kinderen zijn:

- Het Dyslexie Collectief
- Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)
- De GGDAfdeling Jeugdzorg (waaronder de schoolarts)
- De politie, m.n. de wijkagent

De Schoolarts (GGD, afdeling Jeugdgezondheidszorg), zorgoverleg en ZAT

Zie schoolgids

Kindermishandeling en huiselijk geweld.

Zie schoolgids

Logopedie

Zie schoolgids

CJG

Zie schoolgids

Dyslexie

Vergoede diagnostiek met betrekking tot dyslexie

Vanaf 1 januari 2015 zijn diagnostiek en behandeling van ernstige dyslexie in het basispakket van de gemeente opgenomen. De vergoede zorg in verband met ernstige dyslexie geldt in principe voor leerlingen van 7 jaar en ouder in het primair onderwijs en leerlingen van 7 t/m 13 jaar in het speciaal onderwijs.

Een school mag een leerling naar de gezondheidszorg verwijzen wanneer hij tot de zwakste 10% behoort bij het lezen, of wanneer hij tot de zwakste 16% op lezen én de zwakste 10% op spelling behoort. Voor scholen betekent dit concreet dat leerlingen met een V-score op lezen en leerlingen met een lage IV-score op lezen én een V-score op spellen kunnen worden doorgestuurd naar de zorg. Dit moet wel op minimaal drie opeenvolgende meetmomenten zijn vastgesteld, en na aanbod van extra zorg of specifieke interventies (minimaal twee interventieperioden) (Bron: Masterplan Dyslexie).

Deze criteria zijn een vertaling van de twee belangrijkste kenmerken om in aanmerking te komen voor vergoede diagnostiek, namelijk de school moet met voldoende evidentie - vastgelegd in het leerlingdossier - het vermoeden van dyslexie onderbouwen, op basis van de volgende twee kenmerken:

- specifieke uitval op lezen en/of spellen van voldoende ernstige mate
- didactische resistentie

Van deze vuistregel kan uiteraard worden afgeweken op grond van redelijkheid en billijkheid. Bij hoogbegaafde leerlingen bijvoorbeeld kan het voorkomen dat op alle schoolvakken consistente I-scores worden gehaald, maar dat III- of IV-scores worden gehaald voor lezen en/of spellen. Ook zo'n leerling moet doorverwezen kunnen worden voor vergoede diagnostiek. En ook hier moet de school het vermoeden van dyslexie op de juiste wijze onderbouwen.

Als ouders aanspraak willen maken op vergoeding van diagnostiek en behandeling bij ernstige dyslexie, heeft de school de verplichting het leerlingdossier te leveren waarmee het vermoeden van (ernstige) dyslexie wordt onderbouwd en waarmee hardnekkigheid van het lees- en spellingsprobleem ondanks intensieve ondersteuning kan worden aangetoond.

Voldoet het kind niet aan de voorwaarden om de kosten van onderzoek en behandeling vergoed te krijgen, dan moeten deze kosten vaak door ouders zelf worden betaald.

Hoe wordt de diagnose dyslexie gesteld?

Er wordt met betrouwbare testen vastgesteld of er sprake is van een achterstand in lezen en spellen. Dit kunnen AVI-toetsen of andere testen zijn die bij de leesmethode horen. Hierbij wordt:

- zowel op nauwkeurigheid als op snelheid van woordherkenning getest;
- vastgesteld dat dit niet komt door een algemeen leerprobleem, een taalstoornis of psychische stoornis;
- gekeken naar de kenmerken van dyslexie die bij de meeste - maar niet noodzakelijk bij alle - leerlingen met dyslexie voorkomen.

Deze kenmerken kunnen zijn:

1. zwakke prestaties bij lezen en spellen, niet voortkomend uit een didactische achterstand;
2. het trage, moeizame leerproces doet zich alleen voor bij lezen en spellen en niet bij andere vakken;
3. de leesproblemen doen zich voor bij het lezen van woorden en lettercombinaties;
4. de verwerking van spraakklanken is verstoord / vertraagd;
5. het snel achter elkaar benoemen van letters en cijfers is verstoord / vertraagd;
6. visueel-orthografische woordherkenning (spellen) is onnauwkeurig / vertraagd;

7. het koppelen van visueel-auditieve letter- / woordverwerking is verstoord / vertraagd;
8. problemen met het verbale werkgeheugen.

Bij dyslexie kunnen zowel lees- als spellingsproblemen voorkomen, maar deze komen ook los van elkaar voor. Voor de vaststelling van dyslexie dienen er altijd *tenminste* ook leesproblemen te zijn, maar niet noodzakelijk ernstige leesproblemen.

Spellingsproblemen in combinatie met een gemiddelde of goede technische leesvaardigheid zijn niet voldoende om de diagnose dyslexie te stellen en dus ook niet om een dyslexieverklaring af te geven, noch ten behoeve van toegang tot (vergoede) zorg, noch ten behoeve van extra ondersteuning / middelen in het onderwijs. Wanneer er alleen spellingsproblemen zijn, zal de leerling intensieve spellingstraining moeten krijgen in het onderwijs.

Het ontbreken van een dyslexieverklaring betekent dus niet dat een leerling geen lees- en/of spellingsproblemen ondervindt, en ontslaat een school niet van de plicht in dat geval ondersteuning te bieden. Ook leerlingen die geen recht hebben op (vergoede) zorg hebben wel recht op hulp en faciliteiten binnen het onderwijs, zoals verlenging van tijd en gebruik van compenserende middelen.

De geldigheidsduur van de psychodiagnostische rapportage is maximaal 2 jaar. Daarmee loopt ook de geldigheid af van het inhoudelijke deel van de dyslexieverklaring (daaruit voortvloeiende compensaties / dispensaties) en zal deze geactualiseerd moeten worden.

Het onderwijs ontvangt van de overheid geen extra financiële of organisatorische faciliteiten voor een leerling met dyslexie.

Protocol dyslexie:

Uitgangspunt bij het omgaan met leesproblemen is het Protocol Leesproblemen en dyslexie, zoals dat is vastgesteld door het Expertise Centrum Nederlands.

Groep 1-2

Er wordt geobserveerd / geregistreerd welke kinderen extra aandacht nodig hebben bij de voorbereidende lees- en taalactiviteiten zoals interactief voorlezen, taal- en klankbewustzijn en de klank-/letterkoppeling, geborgd vanuit de methode Kleuterplein en de map Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

In deze groepen wordt de Taaltoets voor Kleuters afgenomen om te zien hoe de taalontwikkeling van de kinderen verloopt. Bij alle kinderen wordt de toets geanalyseerd. De signaleringslijst wordt voor onvoldoende scorende leerlingen ingevuld en voor de leerlingen van wie bekend is dat er sprake is van dyslexie in de familie. Halverwege en eind groep 2 wordt ook de letterkennis van de kinderen getoetst.

Aan het eind van groep 2 wordt in een overgangsgesprek met de leerkracht van groep 3 besproken welke kinderen vanaf begin groep 3 extra aandacht nodig hebben op bepaalde gebieden betreffende het aanvankelijk lezen.

In **groep 3** start het aanvankelijk leesonderwijs. De leerlingen worden hierbij nauwkeurig gevolgd in hun ontwikkeling met de methode Veilig Leren Lezen.

Tijdens de 'herfstsignalering' in groep 3 wordt bepaald welke kinderen extra leesoefeningen nodig hebben. Deze extra hulp wordt zoveel mogelijk in de klas door de leerkracht gegeven, soms is er ondersteuning van een remedial teacher. Ouders worden hiervan op de hoogte gesteld.

De leerlingen in groep 3 worden regelmatig getoetst op hun vooruitgang bij het lezen door de methodegebonden toetsen aan het eind van iedere kern. In januari is het eerste meetmoment DMT, daarna in juni nogmaals.

Indien de leesontwikkeling van een kind stagneert of veel langzamer dan gemiddeld verloopt zal de leerkracht het programma indien nodig aanpassen en extra hulp organiseren voor de leerling. Het aanpassen van een leerprogramma zal altijd in overleg met ouders gebeuren en wordt beschreven in een groepsplan of zo nodig in een individueel handelingsplan (als er sprake is van hulp buiten de klas door R.T.).

Voor de kinderen van groep 3 is het streefniveau om te behalen bij lezen: AVI E3.

De minimale doelstelling voor eind groep 3 is 'beheersing' AVI M3.

Aan het eind van groep 3 volgt een overgangsgesprek met de leerkracht van groep 4, waarbij exact het leesniveau van het kind wordt aangegeven.

In **groep 4 en zo nodig in groep 5** ontvangt het kind met leesproblemen extra leeshulp in de vorm van meer leestijd, extra instructie en indien noodzakelijk leesoefeningen op een lager niveau. Dit gebeurt o.a. door middel van de technisch leesmethode Estafette en tutorlezen door leerlingen van groep 8. De kinderen hebben gemiddeld 3 extra begeleide leesmomenten per week.

De laagst scorende leerlingen, met veel instructiebehoefte op het gebied van lezen en spelling krijgen, naast de hulp in de klas (verlengde instructie), **specialistische hulp** van de Remedial Teacher in samenwerking met de Onderwijsassistent.

Deze hulp bestaat uit hulp buiten de klas, in kleine groepjes (maximaal 4 leerlingen per groepje). Er wordt gewerkt met de methode Connect woorden lezen en Connect vloeiend lezen. De totale tijdsduur hiervan is gemiddeld 1 uur per week.

Vanaf **groep 6** wordt gewerkt met de methode Ralfi light lezen naast de methode Estafette om het technisch lezen op een hoger niveau te brengen. Er worden bij deze Ralfi methode actuele teksten van Nieuwsbegrip gebruikt. Deze methode heeft als doel het leestempo te

verhogen en de leesbaarheid te verbeteren. Het doel is dat de leerlingen met een voldoende leesniveau (AVI PLUS niveau) de school kunnen verlaten in groep 8. Uitgangspunt bij deze methode is dat de leerkracht de zwakste lezers uit zijn/haar groep begeleidt en instructie geeft. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de DMT oefenmap van Luc Koning om het technisch leesniveau te verhogen.

Op vaste momenten in het jaar (in januari en juni) worden leestoetsen afgenomen om de exacte vooruitgang bij het lezen te bepalen. In oktober en april worden aanvullende leestoetsen afgenomen (Brus, Klepel) en een spellingtoets (Pldictee) bij de zwakste lezers en spellers waarbij nog geen diagnose is gesteld. Met de resultaten hiervan brengen wij de lees- en/of spellingsproblemen nog nauwkeuriger in kaart.

De extra hulp wordt vastgelegd in groepsplannen / individuele handelingsplannen (indien er gespecialiseerde hulp buiten de klas is georganiseerd). Deze worden elke 3 maanden geëvalueerd aan de hand van actuele toetsgegevens. Er moet sprake zijn van minimaal ½ jaar aaneengesloten intensieve, specialistische hulp en hardnekkigheid van de problematiek moet kunnen worden aangetoond alvorens een aanvraag voor een dyslexieonderzoek te kunnen doen.

Er zijn veel technische hulpmiddelen die leerlingen met dyslexie in staat stellen op leeftijdsniveau te functioneren. Ze bieden ondersteuning op het gebied van technisch en begrijpend lezen, spellen en strategisch schrijven, opzoeken in woordenboeken, structureren en het maken van toetsen en examens. Het is belangrijk om al vroeg hulpmiddelen in te zetten:

- het voorkomt dat de leerling een informatieachterstand oploopt bij andere vakken;
- het verhoogt de leesvaardigheid wanneer de leerling meeleest bij een voorgelezen tekst;
- het laat de leerling de voordelen van de hulpmiddelen ervaren en voorkomt dat ze zich ervoor schamen (in de puberteit) op een moment dat de hoeveelheid zelfstandig te verwerken leesstof toeneemt (in het voortgezet onderwijs).

Voor de leerlingen in groep 6, 7 en 8 met zeer ernstige dyslexie hebben wij een ondersteunend softwareprogramma aangekocht: **Kurzweil 3000**.

Door het gebruik van Kurzweil:

- verhogen de leerlingen hun technische lees- en spellingsniveau;
- kost het lezen minder energie
- verbetert het tekstbegrip
- leert het kind beter
- kan het functioneren op het eigen cognitieve niveau
- wordt de zelfstandigheid en competentiebeleving vergroot
- zijn leerlingen gemotiveerder om te leren met teksten

Voor **kinderen met dyslexie** (gediagnosticeerd, met een verklaring of volgens het screeningsinstrument dyslexie behorende bij de 10% zwakste spellers / lezers) of **leerlingen met een gediagnosticeerde stoornis zoals ADD** gelden de volgende algemene aanpassingen (richtlijnen Cito):

- mogelijkheid tot het maken van een digitale toets met auditieve ondersteuning;
- mogelijkheid tot het gebruik van vergrote materialen;
- extra afnametijd
- toets in meerdere delen afnemen, bijvoorbeeld in 3 of 4 keer in plaats van 2 keer
- vergroten van de teksten van A4 naar A3

De aangepaste afnameconditie moet concreet worden omschreven en met onderbouwing vastgelegd.

In de onderbouwing wordt aangegeven welke hulp gegeven wordt om het probleem met technisch lezen te verminderen, óf wordt aangegeven op basis van welke gegeven hulp wordt geconcludeerd dat het kind een voldoende niveau van technisch lezen niet zal bereiken.

Ouders moeten met deze aanpassing akkoord gaan.

Deze aanpak moet ook vastgelegd worden in het Leerlingvolgsysteem.

De afname van toetsen (Spelling, rekenen/wiskunde) zo veel mogelijk digitaal tenzij de leerling hierin een andere wens heeft. De leerkracht overlegt dit voor elke afname met de leerlingen en IB.

Leerlingen met een dyslexieverklaring die in groep 8 nog niet het AVI-Plus niveau hebben gehaald, krijgen de mogelijkheid om deze teksten te lezen zonder tijdsdruk. Zij mogen de tekst eerst voorbereiden om deze daarna hardop voor te lezen aan de leerkracht.

Aanpassingen in de klas en bij de afname van methodegebonden toetsen:

Schoudermaatje laten voorlezen;

Bij spelling (dictee) geldt alleen de categoriefout, niet de andere fouten;

In vrije spelling (bijvoorbeeld topografie) wordt een schrijffout niet gerekend;

Toets in kleinere gedeeltes opdelen;

Meer tijd voor het maken van de toets;

Mondeling overhoren.

Ernstige rekenwiskundeproblemen en dyscalculie

Ernstige rekenwiskundeproblemen ontstaan wanneer het gedurende langere tijd niet lukt om de juiste afstemming te realiseren van het onderwijsaanbod op de onderwijsbehoeften van de leerling. Wij spreken van dyscalculie als ernstige rekenwiskunde-problemen ontstaan ondanks tijdig ingrijpen, deskundige begeleiding en zorgvuldige pogingen tot afstemming. De problemen blijken hardnekkig te zijn. De rekenwiskundige ontwikkeling van de leerling wordt waarschijnlijk belemmerd door kindfactoren.

Wanneer bij een leerling het vermoeden bestaat dat door gerichte afstemming de gewenste vooruitgang niet zal worden geboekt, dan zal er intern diagnostisch onderzoek moeten plaatsvinden. Dit betekent: systematisch geplande interventies met een duidelijke vraagstelling, in gesprek met de leerling met de bedoeling beter te begrijpen hoe de leerling denkt en rekt.

Als de rekenwiskundige ontwikkeling van de leerling dreigt vast te lopen of te stagneren en de school de grenzen van de eigen afstemmingsmogelijkheden wat betreft het onderwijs heeft bereikt, is externe hulp noodzakelijk en krijgt de leerling een verwijzing voor extern diagnostisch onderzoek om te onderzoeken welke factoren de ontwikkeling van de leerling beïnvloeden. Vanuit deze diagnose wordt bepaald welke intensieve begeleiding noodzakelijk is. Indien van toepassing geeft de onderzoeker een ERWD-indicatie (ernstige Reken en Wiskunde Dyscalculie indicatie) voor de leerling af. De leerling houdt gedurende een half jaar intensieve, individuele begeleiding.

De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de handelingsadviezen ligt bij de school. Na een periode van max. een half jaar vindt een evaluatie plaats en worden afspraken gemaakt voor een vervolg. Blijkt echter dat de ernstige rekenwiskunde-problemen hardnekkig blijven en dat de leerling aantoonbaar (methodegebonden toetsen of LVS) niet of onvoldoende vooruitgaat, dan kan de externe onderzoeker een dyscalculieverklaring afgeven. Deze verklaring is geldig voor de hele verdere schoolcarrière van de leerling. Bij deze verklaring geeft de externe onderzoeker aan welke faciliteiten en begeleiding de leerling nodig heeft. Deze verklaring kan in principe alleen worden afgegeven voor leerlingen vanaf groep 6 met voldoende intelligentie.

Wanneer bij een kind de diagnose dyscalculie is gesteld krijgt het een dyscalculieverklaring. In deze verklaring wordt aangegeven bij welke aanpassingen en maatregelen in de klas het kind gebaat is.

Deze maatregelen zijn niet standaard, maar zijn afhankelijk van de specifieke moeilijkheden die het betreffende kind met rekenen ondervindt en van de mogelijkheden van de onderwijsinstelling.

Hierbij kan onderscheid worden gemaakt in:

- remediërende hulp (bijvoorbeeld remedial teaching)
- compenserende maatregelen (bijvoorbeeld een rekenmachine mogen gebruiken)
- dispenserende maatregelen (bijvoorbeeld minder opgaven laten maken)

Hoofdstuk 4
Kwaliteitsjaarplanning leerlingenzorg.

Schooljaar 2018-2019

Een zorgroute (werken met groepsplannen)

- Logboek in groepsmappen aanpassen aan nieuw groepsoverzicht en verkort overzicht EZR en dit implementeren in de school

Sociaal emotioneel:

- Implementeren Kanjertraining

Anders:

- Onderzoek naar basis / breedte / diepte niveau met betrekking tot rekenen
- Nieuwe toetsen 3.0 voor groep 7

Hoofdstuk 5

Lijst van de bijlagen:

1. Taakomschrijving intern begeleider en taakomschrijving coördinator soc. emotionele ontwikkeling
2. Toetskalender
3. Toetsafname cito
4. Zelfstandig werken > zie onderwijsprofiel, april 2017
5. Protocol onderwijs zieke leerlingen
6. Signaleringslijst Meerpresteerders
7. Kenmerken Hoogbegaafde leerlingen
8. Signalen dyslexie/ kenmerken dyscalculie
9. Protocol bij binnenkomst van een anderstalige of meertalige leerling.

1. Taakomschrijving intern begeleider

	Intern begeleider LB
Resultaatgebieden	<p>1. Coördinatie en uitvoering zorgbeleid in de school</p> <ul style="list-style-type: none"> * draagt zorg voor opzet en uitwerking van het leerlingvolgsysteem volgens afspraken in het zorgplan * organiseert onderzoek en speciale hulp m.b.t. zorgleerlingen, zorg voor dossiervorming t.b.v. zorgleerlingen * is voorzitter bij leerlingbesprekingen, groepsbesprekingen en het zorgoverleg en bereidt de bijeenkomsten voor * coördineert aanmeldingen en verwijzingen van leerlingen * initieert en coördineert de indicatieaanvragen voor WEC-scholen, of LGF-leerlingen * coördineert de begeleiding die door externen wordt verzorgd * organiseert en neemt deel aan intern en extern overleg m.b.t. zorgleerlingen * coördineert activiteiten m.b.t. schoolverlaters, bewaakt de procedure van aanmelding voor het LWOO/praktijkgericht onderwijs. * coördineert de terugplaatsing van leerlingen vanuit het speciaal onderwijs in het basisonderwijs. <p>2. Begeleiding leraren</p> <ul style="list-style-type: none"> * draagt kennis over leerlingenzorg over aan collega's binnen de school * ondersteunt collega's bij het zoeken van lesmateriaal voor remedial teaching * adviseert collega's over zorgleerlingen, didactische vragen e.d. en organiseert collegiale consultatie * begeleidt en coacht collega's bij het interpreteren van gegevens over de ontwikkeling van leerlingen, het opstellen en uitvoeren van handelingsplannen en het bewaken van het vervolg daarop * begeleidt en coacht collega's in het afnemen van diagnostische toetsen en het invullen van observatieformulieren * observeert klassensituaties teneinde advies te geven aan de collega's voor aanpak van een zorgleerling * ondersteunt collega's in de contacten met ouders/verzorgers van zorgleerlingen. <p>3. Bijdrage beleidsvoorbereiding bovenschools zorgbeleid</p> <ul style="list-style-type: none"> * analyseert de zorgactiviteiten , toetsresultaten en leerlingbesprekingen en werkt op basis daarvan didactische leerlijnen uit * adviseert de directeur bij het ontwikkelen van onderwijs- en zorgbeleid in de school en het bovenschoolse zorgbeleid * stelt jaarlijks het zorgplan op binnen de kaders van het meerjaren bovenschools beleidsplan * adviseert de directeur t.a.v. de aanname van nieuwe (zorgleerlingen)

	<p>* vertegenwoordigt de school in intern en extern overleg over zorgbeleid</p> <p>* levert een bijdrage aan de evaluatie van het zorgbeleid op het niveau van de school , bovenschools en in het samenwerkingsverband, en aan de rapportage hiervan aan de inspectie.</p> <p>4. Professionalisering</p> <p>* observeert klassensituaties teneinde advies te geven aan de collega's voor aanpak van een zorgleerling</p> <p>* ondersteunt collega's in de contacten met ouders/verzorgers van zorgleerlingen en o.a. collegiale consultatie en intervisie</p> <p>* bestudeert relevante vakliteratuur</p>
Bevoegdheden, kader & verantwoordelijkheden	<p>- beslist bij /over: het analyseren van de zorgactiviteiten, toetsresultaten en leerlingbesprekingen en het op basis daarvan uitwerken van didactische leerlijnen, het zorg dragen voor opzet en uitwerking van leerlingvolgsysteem volgens afspraken in het zorgplan, het observeren van klassensituaties teneinde advies te geven aan de collega's voor aanpak van een zorgleerling</p> <p>- kader: het zorgplan en de beleidslijnen van de school</p> <p>- verantwoording: aan de directeur van de school voor wat betreft de kwaliteit van de bijdrage aan de ontwikkeling van het bovenscholse zorgbeleid, van coördinatie en uitvoering van het zorgbeleid in de school, van begeleiding en professionalisering van leraren.</p>
Kennis en vaardigheden	<p>- algemeen theoretische en praktische vakinhoudelijke, (ortho)didactische en (ortho)pedagogische kennis</p> <p>- inzicht in de taak, organisatie en werkwijze van de school</p> <p>- vaardigheden in het coachen en begeleiden van collega's</p> <p>- vaardigheden in het analyseren van de zorgactiviteiten, toetsresultaten en leerlingbesprekingen en het op basis daarvan uitwerken van didactische leerlijnen</p> <p>- vaardigheden in het opzetten van plannen en het geven van adviezen</p> <p>HBO master werk- en denkniveau passend bij het werkgebied Interne Begeleiding</p>
Contacten	<p>- met leraren over de begeleiding van zorgleerlingen om af te stemmen</p> <p>- met leraren over de ondersteuningsvraag en de begeleiding van leerlingen om afspraken te maken</p> <p>- met de directie over de kaders waarbinnen de leerlingenzorg plaats moet vinden om af te stemmen</p> <p>- met externe organisaties over de begeleiding van zorgleerlingen om overleg te voeren en af te stemmen</p> <p>- met het bovenschools IB-netwerk over inhoud, professionalisering en samenwerking van scholen om af te stemmen</p>

De Intern begeleider maakt onderdeel uit van het managementteam .

Taakomschrijving coördinator sociaal emotionele ontwikkeling/gedragsspecialist:

- Het schrijven en onderhouden van beleidsafspraken m.b.t. pedagogisch klimaat (met expliciete aandacht voor pestproblematieken en schoolafspraken op dit gebied).
- Het versterken van leerkrachten in het tot stand brengen van een positief stimulerend pedagogisch klimaat in de groep en in de school:
  - Het verzorgen van informatie / educatie voor teamleden op gebied van gedrag / pedagogiek.
  - Het observeren van klassensituaties (op verzoek of naar aanleiding van evaluaties en/of groepsbesprekingen) teneinde in gesprek te gaan met de leerkracht over sociaal emotionele problemen en/of versterken van een positief groepsklimaat
  - Het ondersteunen bij het zoeken van lesmateriaal en het uitvoeren van lessencycli ter bevordering van sociaal emotionele ontwikkeling op groepsniveau.
- Zorg dragen voor de uitvoering en coördinatie van de schoolafspraken m.b.t. de doorgaande lijn sociaal-emotionele ontwikkeling groep 1 t/m 8.
- Het volgen en analyseren van het pedagogisch klimaat (soc.emo. lovs); het maken van een trendanalyse; het schrijven van een plan van aanpak; uitvoeren van plan van aanpak op schoolniveau en incidenteel ook op klasniveau en in samenwerking met de leerkracht; evalueren.
- Het adviseren van de directeur bij het ontwikkelen van onderwijs- zorgbeleid m.b.t. het pedagogisch klimaat.
- Het informeren en onderhouden van contact met de Intern Begeleider over sociaal-emotionele ontwikkeling op school- en groepsniveau.
- Betrokken zijn bij leerlingen die gedragsmatig speciale zorg in de groep nodig hebben op initiatief van de IB-er
- Het onderhouden van contacten met instanties op dit gebied.
- Het op peil houden van de vereiste bekwaamheden en deze zo nodig uitbreiden.
- Deelnemen aan scholings- en ontwikkelingsactiviteiten.
- Het op de hoogte blijven van de ontwikkelingen op het vakgebied en bestuderen van relevante vakliteratuur.

2. Toetskalender 2018- 2019

Zie volgend blad

*** betekent: niet bij alle leerlingen van toepassing

Toetskalender	Sept	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April	Mei	Juni	juli
motoriek	Motoriek screening groep 3 en 4 (gym)				Groep 3 t/m 8 voor rapport		2 ^e screening motoriek(evt.)			Groep 3 t/m 8 voor rapport	
					V & O groep 1-2-3						
Signaleringslijst HB	Groep 1 gedurende het gehele jaar na 6 weken onderwijs										
		Gr. 3 en 5 na 6 weken									
Eduforce/ sociogram		3 - 5									
KanVas vragenlijsten											
Saqi Compact/ sociogram		6 - 8									
Drempeltoets		***groep 8									
Eindtoets								8			
Nieuwsbegrip			TIAT			TIAT			TIAT		
Pluspunt instaptoets	4-8										
Kwartaaltoetsen Pluspunt		3-8 na blok 3			3-8 na blok 6			3-8 na blok 9			3-7 na blok 12
Groepsplannen: Taal Spelling Rekenen Technisch lezen			Tussenevaluatie 1-8 op groepsplan		Eindevaluatie/ nieuw verkort overzicht EZR en gr. overzicht 1-8			Tussenevaluatie 1-8		Eindevaluatie Nieuw verkort overzicht en	

Toetskalender	Sept	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April	Mei	Juni	juli
Begrijpend lezen										gr.overzicht 1-7	
Groepsbesprekingen	1-8					1-8					1-7
Letterkennis	3				2				2		
Signaleringslijst dyslexie voor kleuters					2				2,1		
Cito Taal voor kleuters						M2				E1-E2	
Cito Rekenen/ Wiskunde voor kleuters						M2				E1-E2	
Cito Begrijpend lezen						M7- M8				E3-E7	
Cito Begrijpend luisteren										E3	
Cito begrijpend lezen 3.0						M4- M7				E3- E7	
Cito Studievaardigheden						M8				E7	
Cito DMT en AVI						M3- M8				E3-E7	
Cito Rekenen/ Wiskunde						M8					
Cito Rekenen 3.0						M3- M7				E3-E7	
Cito Spelling						M8					
Cito Spelling 3.0						M3- M7				E3-E7	
Cito Spelling werkwoorden						M8					
KIJK	observatie		registratie	observatie					registratie		

3.Toetsafname CITO (aanwijzingen voor de leerkracht)

De toetsen worden afgenomen in jan/ febr. en mei/ juni van elk schooljaar.

Het is belangrijk dat de leerlingen de toetsen onder zo optimaal mogelijke omstandigheden maken:

- Er wordt met de parallelgroep besproken wanneer de toetsen afgenomen worden, zodat dit tegelijk gebeurt(in verband met broertjes/ zusjes in parallelgroep);
- We volgen de aanwijzingen van Cito (zie map: toetsafname);
- de procedure is duidelijk en het is bekend welke opgavetypen in de toets voorkomen;
- de leerlingen kunnen alleen werken en worden zo min mogelijk gestoord;
- de leerlingen kunnen niet bij elkaar kijken en mogen de antwoorden niet hardop zeggen;
- De leerlingen mogen bij het maken van de opgaven geen hulpmiddelen gebruiken tenzij aangegeven in de toets. Klassikale getallenlijnen/ getalrijen/ spellingsondersteuning mogen niet zichtbaar zijn.
- De leerlingen mogen wel tussenuitkomsten noteren in hun boekje/ antwoordenblad of op een kladblaadje;
- De leerkrachten spreken bij het dicteren de woorden niet overdreven correct uit.
- Voor de diverse vakgebieden en groepen en/ of leerlingen zijn er specifieke aanpassingen (zie hieronder).
- Tijdens de toets is de leerkracht de toetsleider, dus moet de “helpende rol” verruild worden voor een meer afstandelijke. Wanneer een leerling om hulp vraagt, mogen er geen suggesties in de richting van het goede antwoordgegeven worden.
- Als de leerling ziek is op de dag van afname, kan deze toets op een later moment gemaakt worden. Hierbij geldt een maximum van 2 toetsdelen per dag voor de bovenbouw. Voor onder- en middenbouwleerlingen geldt een maximum van 1 toetsdeel per dag.

DMT

groep 3 leest bij M3 kaart 1 en 2 en aan het einde van het schooljaar kaart 1,2 en 3;

groep 4 leest kaart 1,2,3;

vanaf groep 5 wordt eerst kaart 3 afgenomen. Als het LOVS het aangeeft, ook kaart 1 en 2. Kijk in de map voor het afnameschema.

AVI:

vanaf het eerder behaalde beheersingsniveau wordt er verder gelezen tot bereiken van het instructieniveau.

Voor leerlingen met dyslexie mag gebruik gemaakt worden van de Wentinknorm (+ 1 minuut + 10 % meer fouten)

NB: De gedateerde scoreformulieren DMT en AVI moeten bewaard blijven in de dossiermappen in de IB ruimte, zeker als het gaat om zwakke lezers.

Woordenschat:

groep 3: voorlezen. Je kunt ervoor kiezen de toets te verspreiden over twee dagdelen, maar het hoeft niet.

groep 4: wordt voorgelezen

groep 5: M5 en E5 worden voorgelezen aan de groepen waarbij de achterstand bij het lezen een half jaar

of meer is (AVIniveau).

groep 6: M6 en E6 wordt voorgelezen aan de groepen waarbij de achterstand bij het lezen een jaar of meer is (AVIniveau).

groep 7: als er leerlingen zijn waarvan zeker is dat zij de opgaven niet kunnen maken, bijvoorbeeld omdat hun technische leesvaardigheid dat niet toelaat (een jaar of meer achterstand bij het technisch lezen AVI), bestaat de mogelijkheid de **digitale variant** van de toets af te nemen. In deze digitale toets worden de opgaven en de antwoorden voorgelezen. Het heeft de voorkeur de toets op hetzelfde moment af te (laten) nemen dat ook de reguliere afname plaatsvindt. Dit stelt leerlingen niet in de gelegenheid om de antwoorden door te spreken.

Spelling:

Aanpassingen die gedaan mogen worden voor leerlingen die moeite hebben met hun **concentratie:**

- Digitale afname (dit graag van te voren overleggen met IB),
- extra pauze inlassen
- afdekblad gebruiken

Voor leerlingen die **langzamer dan gemiddeld werken:**

- digitale afname of individuele afname papieren versie.

Voor leerlingen die **moeite hebben met schrijven:**

- digitale afname.

Opgaven die fout worden gerekend:

- woorden die anders gespeld zijn dan op het voorleesblad;
- overgeslagen opgaven;
- woorden met een gespiegelde letter waardoor een ander woord ontstaat (bril- drill); andere --spiegelingen mogen wel;
- woorden waarbij de letters van een tweeteekenklank zijn omgekeerd.

Een woord wordt één keer fout gerekend, ongeacht het aantal fouten wat de leerling gemaakt heeft in een woord;

elke keer als een leerling eenzelfde fout weer maakt (bijvoorbeeld omkering van de eu) wordt deze als aparte fout gerekend.

Bij het invoeren van de toetsen worden de foute antwoorden ingetypt, zodat je een foutenanalyse kunt genereren.

groep 7 t/m 8 (oude toets): Na de afname van de module start wordt de score van elke leerling vastgesteld. Afhankelijk hiervan wordt vervolg 1 of vervolg 2 afgenomen. Voor leerlingen met dyslexie zie dyslexieprotocol .

De afname van de toets-onderdelen kan het best over 2 dagen verdeeld worden.

Bij het invoeren van de toetsen worden de foute antwoorden ingetypt, zodat er een foutenanalyse genereerd kan worden.

Rekenen/ Wiskunde:

Opgaven die fout worden gerekend zijn:

- Fout antwoord
- Overgeslagen opgave;
- Twee of meer antwoorden ingevuld;

- cijfers zijn omgedraaid: gespiegeld mag je goed rekenen, maar als een leerling een getal bestaande uit meerdere cijfers omkeert (31 in plaats van 13) is dit fout.

Bij het invoeren van de toetsen worden de foute antwoorden ingetypt, zodat er een categorieanalyse genereerd kan worden.

Groep 4: M4 wordt helemaal voorgelezen, bij E4 wordt het eerste gedeelte voorgelezen. Deel 2 doen de leerlingen zelfstandig.

Bij het invoeren van de toetsen worden de foute antwoorden ingetypt, zodat er een categorieanalyse gegenereerd kan worden.

Kleutertoetsen taal en rekenen/ wiskunde:

De toetsen verspreiden over 2 dagdelen per toets!

Bij het invoeren van de toetsen worden de foute antwoorden ingetypt, zodat er een categorieanalyse gegenereerd kan worden.

BIJZONDERE AANPAK VOOR kinderen met een gediagnosticeerde leer - of ontwikkelingsstoornis:

Zie dyslexieprotocol

Voor **dyslectische leerlingen** (gediagnosticeerd, met een verklaring of behorende bij de 10 % zwakste spellers/ lezers) of leerlingen met een gediagnosticeerde stoornis zoals **ADD kunnen** de volgende algemene aanpassingen gelden (richtlijnen cito):

- Extra afnametijd
- Toets in meerdere delen afnemen, bijvoorbeeld in 3 of 4 keer in plaats van 2 keer
- Vergroten van de teksten van A4 naar A3
- Bij sommige leerlingen is de technische leesvaardigheid zo zwak dat zij helemaal niet aan tekstlezen toekomen. Afname van de toets voor begrijpend lezen wordt daarmee onmogelijk of zeer belastend voor de leerling. De aangepaste afnameconditie moet concreet worden omschreven en met onderbouwing vastgelegd.
In de onderbouwing wordt aangegeven welke hulp gegeven wordt om het probleem met technisch lezen te verminderen of wordt aangegeven op basis van welke hulp wordt geconcludeerd dat het kind een voldoende niveau van technisch lezen niet zal bereiken. Ouders moeten met deze aanpassing akkoord gaan.
GRAAG OVERLEG MET IB VOOR AFNAME en contact met ouders!!
Deze aanpak ook vastleggen in het LOVS.

Bij **Rekenen/ Wiskunde** heeft het de voorkeur de digitale toets af te nemen om te voorkomen dat door bepaald stemgebruik de leerlingen onbewust hints krijgen. Deze moet apart worden klaargezet op de computer, **dus graag overleg van tevoren!**

In groep 3 (E3) wordt de **toets Begrijpend luisteren** afgenomen bij alle leerlingen om een indicatie te krijgen over het begrip van de leerling.

De intern begeleider zorgt voor een lijst met namen voor wie een afwijkende toets klaar staat. Niet eerder dan na overleg kan een leerling worden toegevoegd.

Voor meer informatie zie het dyslexieprotocol in het Zorgplan

5. Protocol zieke leerlingen

Protocol onderwijs zieke leerlingen	
<p>De leerling is voor korte tijd afwezig (tot maximaal 3 weken)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De groepsleerkracht is eerstverantwoordelijk voor het contact met de leerling en de ouder/verzorgers; zieke leerlingen stellen contact met hun medeleerlingen erg op prijs: een brief of een kaartje van de klas, laten telefoneren met de zieke leerling, of een bezoekje. Na vijf schooldagen neemt de leerkracht contact op met de ouders en het zieke kind. • De groepsleerkracht informeert eventueel bij bijzondere situaties de overige teamleden, directie en IB-er. • Bij een dreigende langere ziekteperiode en het niet naar school kunnen, overleg met IB-er en directie; afhankelijk van de situatie van de consulent onderwijs zieke leerlingen (COZL) inschakelen. • Algemene regel: Indien blijkt dat een kind door afwezigheid een leerachterstand oploopt, wordt er huiswerk meegegeven.
<p>De leerling is gedurende langere tijd afwezig, prognose enige weken of langer, al dan niet na opname in het ziekenhuis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De groepsleerkracht meldt de zieke leerling bij de directie en IB-er. • De groepsleerkracht informeert bij de ouders/verzorgers naar de zieke leerling en onderhoudt gedurende de ziekteperiode het contact met de leerling en de ouders/verzorgers en betreft de klas bij de zieke leerling • De groepsleerkracht en IB-er onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de leerling te begeleiden • De school schakelt de COZL in via de OBG • De groepsleerkracht stelt een handlingsplan op (in overleg met de IB-er en/of de consulent) en de school voert dit zelf uit. • De consulent ondersteunt eventueel het onderwijs thuis door inschakeling van het thuisonderwijs.
<p>Opname in het ziekenhuis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hier geldt dezelfde procedure als bij de leerling die enkele weken of langer afwezig is. De consulent kan in samenwerking met de thuishoofschool het onderwijs gedurende een aantal keren per week in het ziekenhuis ondersteunen. • Bij een langere opname in een Academisch Ziekenhuis bestaat de mogelijkheid om de

	ondersteuning in te roepen van de Educatieve Voorziening (voormalige ziekenhuisschool in een Academisch Ziekenhuis)
--	---

6. Signaleringslijst Hoogbegaafdheid

NB: het is zeer belangrijk dat je alle items beantwoordt

		Nooit	Soms	Vaak	Bijna altijd
1	Is snel van begrip				
2	Is in staat om grote denk- en leerstappen te maken				
3	Heeft een goed geheugen				
4	Heeft een brede algemene interesse				
5	Is een scherpe waarnemer				
6	Kan verworven kennis goed toepassen				
7	Is sterk in het oplossen van problemen				
8	Heeft een groot analytisch vermogen				
9	Is een doorvrager				
10	Drukt zich mondeling beter uit dan leeftijdgenoten				
11	Beschikt over creatief denkvermogen				
12	Wekt de indruk geestelijk vroegrijp te zijn				
13	Houdt van uitdagingen				
14	Toont een groot doorzettingsvermogen				
15	Is perfectionistisch ingesteld				
16	Valt op door een origineel gevoel voor humor				
17	wil graag de dingen zelf bepalen				
18	Kan nadenken over zijn eigen rol bij dingen die gebeuren				
19	zoekt vooral contact met oudere kinderen				
20	Is geneigd om dingen steeds ter discussie te stellen				
21	Kan sterk opgaan in een onderwerp dat hem aanspreekt				
22	Komt met ongebruikelijke oplossingen en uitspraken				

Algemene indruk/ opmerkingen:
----

7. Kenmerken van (hoog)begaafde leerlingen

1.	Hoge intelligentie	(Hoog)begaafde leerlingen beschikken over hoge intellectuele capaciteiten. Een hoge score op een intelligentietest (IQ > 130) of hoge prestaties op andere test is hiervan een indicatie.
2.	Vroege ontwikkeling	(Hoog)begaafde leerlingen zijn geestelijk vroegrijp en worden gekenmerkt door een ontwikkelingsvoorsprong. Zij kunnen meestal op vroege leeftijd al lezen, praten, schrijven en hebben een vroege ontwikkeling van getalbegrip. Hierdoor kunnen zij zich gemakkelijk leerstof uit hogere leerjaren eigen maken. Ook stellen zij op jonge leeftijd al levensbeschouwelijke vragen en denken zij al vroeg na over de zin van het leven.
3.	Uitblinken op één of meerdere gebieden	Een bijzondere begaafdheid kan tot uitdrukking komen in motorische, sociale, artistieke en intellectuele vaardigheden. Vaak treden deze begaafdheidsvormen gecombineerd op en blinken (hoog)begaafde leerlingen uit in meerdere gebieden, zoals bijvoorbeeld in taal en wiskunde. (Hoog)begaafde leerlingen hebben op taalgebied een grote woordenschat en vertonen een zeer goed en adequaat woordgebruik.
4.	Gemakkelijk kunnen leren	(Hoog)begaafde leerlingen hebben over het algemeen een zeer goed geheugen en kunnen hierdoor goed informatie onthouden en verwerken. Zij begrijpen nieuwe leerstof dan ook aanzienlijk sneller dan gemiddelde leerlingen en zijn daardoor sneller klaar met opdrachten en huiswerk. Hierdoor hebben zij vaak een leertempo dat beduidend hoger is dan het tempo van de gemiddelde leerling.
5.	Goed leggen van (causale) verbanden	(Hoog)begaafde leerlingen kunnen gemakkelijk (causale) verbanden leggen en hebben hierover een goed overzicht.
6.	Het makkelijk kunnen analyseren van problemen	(Hoog)begaafde leerlingen zijn snelle probleemanalyseerders. Zij kunnen snel vaststellen wat de aard van een probleem is. Daarnaast zijn (hoog)begaafde leerlingen vaak vindingrijk in het ontwikkelen van eigen oplossingsmethoden. Dit kan soms problemen opleveren als zij zich een verkeerde oplossingsmethode hebben aangeleerd, omdat zij deze methode moeilijk weer los kunnen laten.
7.	Het maken van grote denk-sprongen	Een (hoog)begaafde leerling maakt grotere leerstappen en heeft daarom minder tijd nodig.
8.	Voorkeur voor abstractie	(Hoog)begaafde leerlingen kunnen goed abstract denken. Zij generaliseren gemakkelijker dan hun andere klasgenoten en hebben een goed overzicht van de kennisgehelen. Zij hebben geen behoefte aan concretisering van de lesstof door het gebruik van voorbeelden

9.	Hoge mate van zelfstandigheid	(Hoog)begaafde leerlingen willen liever niet geholpen worden en geven de voorkeur aan zelfstandig werken. Bij het werken in groepsverband vertoont de (hoog)begaafde leerling veel initiatief en neemt hij/zij vaak de leiding. Bovendien wil de leerling dingen graag op zijn/haar eigen wijze doen, zoals het zelf bedenken van een methode voor het uitrekenen van sommen.
10	Brede of juist specifieke interesse / hoge motivatie / veel energie	Het is belangrijk dat het onderwerp van de opdracht de leerling interesseert. Bij (hoog)begaafde leerlingen is namelijk het kunnen een voorwaarde, maar het willen van even groot belang. Als het onderwerp aansluit bij de interesse van de leerling, dan is motivatie verzekerd. Er is aangetoond dat talent pas doorzet als de leerlingen plezier beleven aan de (leer)activiteiten. Een kenmerk van (hoog)begaafde leerlingen is dat zij zeer leergierig zijn. Als een onderwerp de leerling interesseert dan pluist hij het onderwerp vaak tot op de bodem uit. Maar het tegenovergestelde geldt ook: als een (hoog)begaafde leerling geen interesse heeft voor een bepaald onderwerp, dan kan hij moeilijk de motivatie opbrengen om zich erin te verdiepen.
11	Creatief/origineel	In de opdrachten laten (hoog)begaafde leerlingen vaak zien dat zij originele en creatieve ideeën en/of oplossingen hebben. Zij maken onverwachte zijsprongen en hebben grote verbeeldingskracht.
12	Perfectionistisch	(Hoog)begaafde leerlingen zijn perfectionistisch aangelegd. Zij houden niet van half werk.
13	Apart gevoel voor humor	(Hoog)begaafde leerlingen bezitten over het algemeen een apart gevoel voor humor.
14	Hoge mate van concentratie	(Hoog)begaafde leerlingen kennen een hoge mate van concentratie en hebben daarbij een langere aandachtsspanne dan de gemiddelde leerlingen.

Kenmerken van hoogbegaafde onderpresteerders

1.	Grote en uitzonderlijke kennis	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben vaak kennis die nog niet in de groep is behandeld en een grote algemene ontwikkeling.
2.	Grote interesse	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben op veel gebieden belangstelling en ze houden ervan om dingen te onderzoeken, bijvoorbeeld door in hun vrije tijd veel te lezen of op een andere manier informatie te verzamelen. Als een onderwerp (dat vaak wat moeilijker is) hun interesse heeft, begrijpen en onthouden ze veel.

3.	Wisselend schoolwerk (bekijken in relatie tot kenmerk 7)	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen laten vaak wisselend schoolwerk zien: afnemende prestaties (zie kenmerk 7) maar bij ingewikkelde vragen juist wel het goede antwoord weten, mondeling beter presteren dan schriftelijk en beter uit de verf komen bij individueel onderwijs op maat dan bij het regulier groepsonderwijs.
4.	Positief thuiswerk	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen werken thuis vaak verder aan zelfgekozen schoolprojecten en ontwikkelen thuis op eigen initiatief allerlei activiteiten.
5.	Grote verbeelding	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben vaak een levendige, grote verbeelding en zijn creatief.
6.	Hoge mate van sensitiviteit	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen geven vaak blijk van een enorme sensitiviteit: ten opzichte van zichzelf, maar ook van anderen.
7.	Afnemende schoolprestaties (bekijken in relatie tot kenmerk 3)	Opvallend is dat de schoolprestaties van onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen afnemen; ze presteren (vooral in schriftelijk werk) beneden niveau, in elk geval beneden hun eigen niveau, maar soms zelf ook beneden groepsniveau. Vaak schrijven ze slordig, houden ze niet van instampen en inprenten, missen ze leerinhouden en instructiemomenten en zijn ze slechts selectief enthousiast: wel voor nieuwe onderwerpen, niet voor uitwerkingen.
8.	Negatief gedrag	In de klas vertonen onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen vaak negatief gedrag; ze zijn lastig en onaangepast, vragen steeds om aandacht, vervelen zich, dromen weg en wijzen pogingen van de leraar om zich aan de groepsnormen te conformeren, af.
9.	Haperende sociaal-emotionele ontwikkeling	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen zijn vaak ontevreden over zichzelf en de verrichte werkzaamheden, vermijden nieuwe activiteiten uit angst voor mislukking, hebben minderwaardigheidsgevoelens, zijn wantrouwend of onverschillig en doen niet graag mee aan groepsactiviteiten, zijn minder populair bij leeftijdsgenootjes en zoeken vriendjes onder gelijkgestemden.
10.	Geringe taakgerichtheid	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen zijn vaak weinig taakgericht. Ze hebben een laag werktempo, hebben hun huiswerk vaak niet af, stellen zichzelf onrealistische doelen, zijn snel afgeleid, vergeetachtig en/of impulsief, hebben geen duidelijk leertraject voor ogen, hebben een korte spanningsboog, voelen zich hulpeloos, willen niet geholpen worden en willen zelfstandig zijn.
11.	Negatieve houding	Onderpresterende (hoog)begaafde leerlingen hebben vaak een wisselende motivatie, hebben een hekel aan routine, verzetten zich tegen autoriteit, nemen geen verantwoordelijkheid voor hun

		eigen daden en staan onverschillig of afwijzend tegenover de school.
--	--	--

8. Signalen dyslexie

Onderbouw

Op de kleuterleeftijd (groep 1 en 2) is dyslexie nog niet vast te stellen. Wel kunnen er een aantal signalen zijn die aanleiding geven om het kind extra in de gaten te houden. Bijvoorbeeld wanneer het kind:

- een algemeen zwak taalniveau heeft
- slecht versjes kan onthouden en slecht kan rijmen
- moeite heeft met het aanleren van willekeurige afspraken, zoals de begrippen 'links' en 'rechts' en de namen van kleuren.

Niet alle kinderen met deze problemen ontwikkelen echter dyslexie. Een vertraagde spraak- taalontwikkeling en dyslexie in de familie heeft wel een zekere voorspellende waarde.

Signalen voor dyslexie in groep 3 kunnen zijn:

- lang spellend lezen of vroeg radend lezen
- moeite met aandacht voor verbale informatie
- moeite om het verschil te horen tussen klanken als m en n, t en k, ba en da, met ritme, klemtoon en de betekenis van woorden
- moeite om verschil te zien tussen bijvoorbeeld p en q, b en d, en met volgorde in woorden (zodat omkeringen en weglatingen het gevolg zijn)
- moeite met het inprenten van reeksen (bijv. tafels), met het onthouden van woordcombinaties, uitdrukkingen en gezegdes

Signalen voor dyslexie in groep 4 kunnen zijn:

- een hekel aan hardop lezen
- lang spellend lezen
- veel radend lezen
- vaak struikelen bij het lezen
- vaak een woord overslaan
- delen van woorden weglaten
- woorden die hetzelfde klinken door elkaar halen
- een groeiend verschil tussen het leesvermogen en het vermogen een verhaal te begrijpen

Signalen bovenbouw basisonderwijs

In de bovenbouw van de basisschool is het leesonderwijs erop gericht om leerlingen steeds meer woorden te leren lezen, steeds zelfstandiger te maken en ook door middel van lezen informatie op te laten doen en hun kennis uit te breiden.

De signalen van dyslexie in de bovenbouw zijn:

aan een toenemende weerstand tegen leestaken en/of toenemende faalangst en kenmerken die opvallen bij a) het hardop lezen, b) de spelling, c) het schrijven en d) taken die te maken hebben met snel benoemen en/of de belasting van het verbale kortetermijngeheugen .

Bij **hardop lezen** valt op dat de leerling:

- te traag leest
- veel spellend leest
- veel fouten maakt door het raden van woorden
- een grote weerstand en/of faalangst tegen leesbeurten ontwikkelt

Bij de **spelling** valt op dat de leerling:

- veel spellingsfouten maakt bij vrije schrijfoopdrachten

- vaak fonetisch spelt (letterlijk opschrijft wat hij hoort)
- de spellingsregels slecht onthoudt
- zichzelf niet of nauwelijks corrigeert

Bij het **schrijven** valt op dat de leerling:

- een traag schrijftempo heeft
- vaak een onleesbaar schrift heeft met veel doorhalingen (hoeft niet door een motorisch probleem te komen)

Bij het **snel benoemen** valt op dat de leerling:

- problemen heeft met het onthouden van namen of het ophalen van namen uit het geheugen, bijvoorbeeld bij vakken als geschiedenis en topografie.

Bij het samenstellen van een dossier zijn de volgende zaken belangrijk:

- Minimaal 3x E- score bij lezen (DMT) en spelling
- Overzicht gegevens extra leestijd en begeleiding (groepsplannen/ individuele handelingsplannen met evaluatie)

De intern begeleider neemt voor het dossier een Pi dictee en een tweetal leestoetsen af, naast DMT (Brus en Klepel).

Signalen dyscalculie

De leerling:

- gebruikt simpele procedures (blijft bijvoorbeeld lang op de vingers tellen in plaats van te werken met clusters van getallen; 5, 10, 100 etc.)
- maakt veel fouten in een stapsgewijze aanpak
- heeft problemen met de volgorde van de te nemen stappen bij een bepaalde strategie
- kan geen associaties maken met eerder opgedane kennis
- heeft problemen met de plaats van getallen
- maakt veelvuldig omkeringen van getallen

Verder zijn er een aantal algemene problemen bij kinderen met leerstoornissen te herkennen:

- trager tempo
- een ongunstig aanpakgedrag: een passieve of impulsieve aanpak
- een minder goed werkend kortetermijngeheugen
- een minder efficiënt gestructureerd langetermijngeheugen
- problemen met het vasthouden van de instructie
- problemen om snel de essentie van een opdracht te doorzien
- minder flexibiliteit in het overschakelen van het ene naar het andere niveau
- moeite het eigen werk te controleren en te reflecteren op eigen werk
- emotionele problemen, bijvoorbeeld faalangst

in groep 1/2:

Verhoogd risico op rekenproblemen

Als kinderen met één of enkele aspecten van voorbereidend rekenen moeite hebben hoeft dit niet alarmerend te zijn. Pas als het kind met meerdere onderdelen moeite heeft én deze problemen niet overgaan na extra oefening kan sprake zijn van een verhoogd risico op latere rekenproblemen.

In de literatuur worden onder andere de volgende signalen bij kleuters genoemd:

- moeite met het vergelijken van hoeveelheden
- het niet in een keer kunnen overzien van kleine hoeveelheden
- niet vlot kunnen opzeggen van de getalrij tot 10
- moeite met synchroon tellen (tellen van voorwerpen door ze een voor een aan te wijzen)
- niet gemakkelijk resultaatief kunnen tellen (bepalen van aantal voorwerpen)
- niet snel kunnen benoemen van vormen en kleuren
- een zwakke ruimtelijke oriëntatie
- moeite met het (na)bouwen van constructies van blokken of lego
- een gebrekkig richtinggevoel
- een zwak auditief geheugen
- moeite met rekentaal: begrippen die voor het latere rekenen belangrijk zijn
- geen interesse in puzzelen en in activiteiten met tellen

vanaf groep 3:

- veel moeite met het aanleren en vlot toepassen (automatiseren) van optellen en aftrekken tot 20, de tafels en telhandelingen. Kinderen met deze problemen blijven heel traag en vaak tellend rekenen en/of maken veel rekenfouten bij eenvoudige sommen
- veel fouten in het correct lezen en schrijven van getallen (bijv. 23 wordt 32)
- veel moeite met het inzicht in getalopbouw (wat is de waarde van 3 in het getal 235?)
- moeite met de volgorde van stappen bij ingewikkelde berekeningen (bijvoorbeeld bij grote vermenigvuldigingen of optel-/aftreksommen met tientaloverschrijding)
- veel moeite met opdrachten waarbij ruimtelijk inzicht een grote rol speelt
- het niet kunnen onthouden van rekenregels, symbolen (zoals % en <) en formules en moeite blijven houden met de rekentaalbegrippen
- moeite met klokkijken
- niet goed schattend kunnen rekenen door moeite met het overzien van hoeveelheden
- de rekenresultaten zijn vaak onvoorspelbaar en leiden tot onzekerheid waardoor het kind faalangstig kan worden, rekenangst kan ontwikkelen en een hekel aan rekenen krijgt.

Zorgverzekering

In sommige gevallen worden de kosten van een dyscalculieonderzoek vergoed door de gemeente. Er moet dan wel sprake zijn van bijkomende faalangst of motivatieproblemen. Toeleiding gaat altijd via de huisarts in samenwerking met school en ouders.

Voor meer informatie over dyscalculie: www.balansdigitaal.nl

9. Protocol bij binnenkomst van een anderstalige of meertalige leerling.

Wanneer een kind bij school wordt aangemeld, is het vaststellen van de beginsituatie de eerste stap.

Screening.

Allereerst moet er worden vastgesteld of er sprake is van simultane of successieve taalontwikkeling. Een simultane taalontwikkeling houdt in dat een kind van jongs af aan tweetalig is opgevoed (bijvoorbeeld een Turkse vader en een Nederlandse moeder). De taalontwikkeling voor beide talen gaat op dezelfde manier als bij eentalige kinderen. Voor deze kinderen verloopt de taalontwikkeling zeer intensief, van beide talen moet er gewerkt worden aan de woordenschat en het kind moet twee soorten grammatica onder de knie krijgen. Wanneer er sprake is van een simultane taalontwikkeling kan het kind doorgaan met het leren van het Nederlands, maar het moet wel duidelijk zijn of er geen sprake is van een dominante taal, anders dan het Nederlands. Een successieve taalontwikkeling houdt in dat een kind de eigen taal al aardig onder de knie heeft, bijvoorbeeld wanneer het kind naar de basisschool gaat en daarop kan voortborduren bij het leren van het Nederlands. Zijn er problemen in de eigen taal of heeft het kind daar nog niet genoeg van geleerd, dan kan dit tot moeilijkheden leiden bij de tweedetaalverwerving.

Wanneer het kind (een beetje Nederlands) spreekt kan er een taaltoets worden afgenomen.

Hiervoor wordt de TAK- toets gebruikt (Taaltoets Alle Kinderen). De toets bestaat uit de volgende onderdelen: klankonderscheiding, klankarticulatie, passieve woordenschat, actieve woordenschat (woordschrijving), woordvorming, zinsbegrip, zinsvorming, tekstbegrip en een verteltaak. De eerste vier onderdelen (klankonderscheiding, klankarticulatie, passieve en actieve woordenschat) zijn handig om te toetsen. Dit zijn namelijk voorwaarden om te kunnen leren lezen, en uiteindelijk goed Nederlands te kunnen spreken.

Handig is om bij de screening ook te kijken naar de rekenvaardigheden van een kind. Kan het getallen benoemen? Kan het kind al rekenen. Hiervoor kan de schoolvaardigheidstoets rekenen voor gebruikt worden.

- Achtergrondinformatie.

Het is belangrijk om zo goed mogelijk op de hoogte te zijn van de thuissituatie van het kind, de afkomst van de ouders enzovoorts. Vragen die gesteld moeten worden:

- Hoe lang zijn de ouders in Nederland? Is het kind in Nederland geboren?

- Zijn er oudere of jongere broertjes/ zusjes? Zo ja, spreken die Nederlands?

- Wat is het opleidingsniveau van de ouders?

- Hoe waren de leefomstandigheden in het land van herkomst? Woonden ze in een dorp of stad? Is er een oorlogsverleden? Sprake van traumatische ervaringen? Etc.

- Welke taal (talen) spreken ze thuis met het kind?

- Welke godsdienst hebben ze?

- Spreken ouders Nederlands? Zijn de ouders in staat om de kinderen te ondersteunen? Dit is erg belangrijk; de hulp en ondersteuning van de ouders is van groot belang. Wanneer er thuis ook Nederlands gesproken wordt, kan een kind zich ook thuis door ontwikkelen in het eigen maken van het Nederlands. Wanneer dit niet gebeurt, kan het zijn dat een kind na school, de net geleerde woorden en vaardigheden niet kan toepassen en oefenen. Dit maakt het voor het kind moeilijker om het Nederlands goed te leren.

- Nemen de ouders deel van het maatschappelijk leven (baan, vrijwilligerswerk)?

- Hebben ouders verwachtingen? Wat zijn deze? Zijn deze reëel?

Het spreekt natuurlijk voor zich dat het opleidingsniveau van de ouders van grote invloed is op de (taal) ontwikkeling van de kinderen. Kinderen met hoogopgeleide ouders worden automatisch meer gestimuleerd in hun ontwikkeling.

- Plaatsing.
Vervolgens wordt er bepaald in welke groep het kind terecht komt; in welke groep het kind het best tot zijn recht zal komen. Niet alleen de leeftijd, maar ook de vaardigheden en mogelijkheden dienen hierbij een belangrijke factor te zijn, evenals de sociaal- emotionele kant van het kind. Zal het zich wel in de groep thuis voelen? Is het veel te oud voor andere kinderen en zal het daardoor geen aansluiting vinden? Aan de hand van observaties en resultaten wordt het welbevinden van het kind goed in de gaten gehouden.
- Volgen.
Het systematisch observeren van het (taal)gedrag van het kind in de groep is van groot belang. Hoe stelt het kind zich op ten opzichte van de leerkracht en zijn klasgenootjes? Pikt het kind woorden en zinnen op van zijn of haar klasgenootjes? Wat zijn de resultaten van het kind? Is er vooruitgang te zien? Het volgen van de leerling gebeurt aan de hand van observaties en toets resultaten. Hoe gedetailleerder deze registratie is, hoe beter er ingesprongen kan worden op de ontwikkelingen van het kind. Door middel van een handelingsplan wordt er vastgelegd welke zorg de leerling krijgt, welke doelen aan het kind worden gesteld, wat de vooruitgangen zijn, wat de evaluatie is en wanneer deze plaats zal vinden en tot slot wat het vervolg wordt na evaluatie (nieuwe doelen?).

Aanpak werken met anderstalige en meertalige kinderen

Het werken met anderstalige of meertalige kinderen is over het algemeen hetzelfde als het werken met leerlingen die uitsluitend Nederlands spreken. De aanpak van het woordenschatonderwijs, het belangrijkste onderdeel van de taalverwerving, is in principe niet anders. De ontwikkeling van de woordenschat is het belangrijkste onderdeel van het leren van het Nederlands. Zonder woorden zijn kinderen niet in staat zinnen te maken, laat staan Nederlands te praten. Conclusie mag dus getrokken worden dat de nadruk vooral moet liggen op de bevordering van de woordenschat. De nieuwe woorden worden aangeboden via de vier- takt; een didactisch stappenplan waarmee een kind systematisch nieuwe woorden aanleert en deze ook actief kan gaan gebruiken.

Wanneer een kind op de basisschool met een taalachterstand begint, wordt deze achterstand niet vanzelf ingelopen. Er moet intensief gewerkt worden aan het uitbreiden van de woordenschat. Hoe minder woorden je kent, hoe moeilijker het wordt om nieuwe woorden op te nemen en hoe groter het verschil met taalvaardige klasgenootjes wordt. De enkele interactie tussen kinderen is niet voldoende voor de woordenschatverwerving. Het is van belang dat er per week, thematisch, en via de vier- takt 25 woorden worden behandeld. Voor de kleuters zijn dit 20 woorden. Dit lijkt heel veel, maar wanneer er thematisch gewerkt wordt, kunnen er veel woorden in verband worden gebracht met het thema. Naast het aanbieden van woorden via een thema, moeten ook de formele taal behandeld worden, ook wel schooltaalwoorden genoemd. Denk hierbij aan woorden en zinnen die veel gebruikt worden; juf, meester, pak je pen, opruimen etc. Maar ook de verwijswoorden zoals 'hij' en 'zij' moeten worden verduidelijkt. Deze woorden zijn natuurlijk erg moeilijk voor kinderen, het is niet vanzelfsprekend dat een anderstalig of meertalig kind in staat is de link te leggen naar personen.

Woordenschatuitbreiding via de vier- takt methode.

1. Vorbewerken. Deze stap is het betrokken maken van de kinderen. Ze moeten interesse krijgen in het aan te leren woord en onderwerp. Daarnaast wordt de voorkennis van de kinderen geactiveerd. De woorden die kinderen al kennen en met het nieuwe woord in verband kunnen worden gebracht, worden opgeroepen.
2. Semantiseren. In deze fase wordt de betekenis van woorden uitgelegd. Bij het uitleggen van de betekenis van het nieuwe woord, wordt het woord vaak gebruikt. Bij deze stap van de vier- takt wordt er gebruik gemaakt van het 3- uitjes model. Ook dit is een stappenplan, maar dan voor het aanleren van de betekenis van woorden.
Bij het semantiseren is het van belang om een woord op zoveel mogelijk manieren uit te leggen.

Kinderen laten ervaren en ontdekken is hier een belangrijk onderdeel van. Zo zal het nieuwe woord eerder worden opgenomen door een kind.

<u>Uitbeelden</u>	<u>Uitleggen</u>	<u>Uitbreiden</u>
Aan de hand van gebaren, aanwijzen, voordoen, uitspelen en laten ervaren.	Uitleggen van het nieuwe woord, vertellen, verduidelijken.	Het nieuwe woord koppelen aan andere woorden die betekenisverbindingen hebben met het nieuwe woord.

Het 3 uitjes- model

3. Consolideren. Consolideren houdt in dat de betekenis van een woord wordt ingeoefend. Het woord wordt als het ware ingeslepen. Dit consolideren gaat door tot alle kinderen de woorden hebben onthouden. Dat wil zeggen: totdat de nieuwe woorden een plek hebben gekregen in het netwerk van woordenschat.
4. Controleren. Om te weten of het woordleerproces geslaagd is, ga je natuurlijk controleren. Op deze manier weet je of het kind de woorden zowel passief als actief heeft onthouden. Ook controleren op lange termijn is erg belangrijk.

Woordenschatonderwijs is alleen effectief als er een goede balans is tussen instructie en oefening aan de ene kant en betekenisvolle taalactiviteiten aan de andere kant. (Beernink, e.a. 2006)

Verskil in aanpak?

Zoals hierboven vermeld is, is het verschil in aanpak wat betreft het woordenschatonderwijs, tussen meertalige kinderen en Nederlandse kinderen groot. Het woordenschatonderwijs is voor anderstalige of meertalige kinderen intensiever, maar de aanpak, het werken via het vier- taktmodel blijft hetzelfde. Wanneer er puur gekeken wordt naar de anderstalige en meertalige kinderen is er ook een klein verschil in aanpak te vinden.

Onderinstromers en neveninstromers

In de literatuur wordt er bij het begrip NT2 leerlingen onderscheid gemaakt tussen onderinstromers en neveninstromers (zij-instromers).

Een leerling die voor zijn zesde levensjaar in Nederland komt en hier naar school gaat wordt een onderinstromer genoemd. Deze kinderen starten dus in de kleuterklas. (Kuiken, e.a. 2005).

Neveninstromers zijn leerlingen die na hun zesde levensjaar in Nederland naar school gaan, en dus instromen in een hogere groep.

Zowel voor onderinstromers als voor neveninstromers geldt dat de nadruk voornamelijk ligt op het gebied van luisteren en spreken, waarbij de ontwikkeling van de woordenschat voorop staat. Belangrijk is dat met name neveninstromers de tijd krijgen om aan het Nederlands te wennen. Dit wordt de 'stille periode' genoemd. (Kuiken, e.a. 2005)

Een neveninstromer stroomt in een hogere groep in en zal een meer aangepast programma nodig hebben dan een onderinstromer (Klomp en Loohuis, 2009). De nadruk moet allereerst liggen op de uitbreiding van de Nederlandse woordenschat. Daarnaast is het luisteren en spreken, het lezen in het Nederlands en een basis in het rekenen van essentieel belang. De andere vakken (zaakvakken) hebben in het eerste jaar minder prioriteit.

Bij een onderinstromer (kleutergroep) kan men het beste het kind gewoon mee laten doen in het reguliere programma. Als extra ondersteuning wordt hierbij pré-teaching aangeraden (Klomp en Loohuis, 2009).

Rekenen?

Een anderstalig of meertalig kind zal niet alleen moeilijkheden ondervinden wanneer het bezig is met taal en spelling. Ook andere vakken kunnen moeilijkheden opleveren. Vooral in een bovenbouw wordt bijvoorbeeld het rekenen steeds taliger. Wanneer er getoetst wordt, wordt er ook beroep gedaan op het begrijpend lezen van de kinderen. Bij een anderstalig of meertalig kind zal het resultaat van de toets lager uitvallen; het begrijpend lezen wordt immers nog niet voldoende beheerst. In dit geval is het van belang dat de sommen vereenvoudigd worden. Makkelijk beginnen zodat het kind zonder problemen de te maken som uit de context kan halen. Wanneer dit goed gaat kunnen de opdrachten weer langzamerhand moeilijker gemaakt worden.

Daarnaast is het raadzaam om 2 tot 3 weken voor de CITO- toetsen de toetsen alvast na te lopen op moeilijke woorden. Deze woorden moeten worden aangeboden, zodat de kinderen deze herkennen in de toets. Dit is niet alleen handig voor anderstalige en meertalige kinderen, maar ook voor taalzwakke Nederlandse kinderen.

Wat betreft de zaakvakken moet de nadruk liggen op het begrijpen van de lesstof. Moeilijke woorden moet worden aangeboden, via de vier- takt. Het doel van de les is dat het kind begrijpt waar de tekst over gaat, en niet of het de bijbehorende vragen af heeft.

